

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2014–2015

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Luděk Kolesa

**Defense Education Enhancement Program jako nástroj
spolupráce Organizace Severoatlantické smlouvy
s partnerskými zeměmi**

Praha 2015

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jiří Víšek

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED (PART TIME) STUDIES

2014-2015

BACHELOR THESIS

Luděk Kolesa

**Defense Education Enhancement Program as a tool of
cooperation of the North Atlantic Treaty Organization with
partner countries**

Prague 2015

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Mgr. Jiří Víšek

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 26. 5. 2015

Luděk Kolesa .....

Poděkování

Chtěl bych poděkovat vedoucímu práce, Mgr. Jiřímu Víškovi za trpělivost a podporu při zpracování této práce.

.....

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá programem Defense Education Enhancement Program (DEEP), který vznikl v letech 2006 – 2007 a Organizace Severoatlantické smlouvy jej využívá jako velmi úspěšný a netypický nástroj spolupráce s partnerskými zeměmi. Cílem této práce bylo poukázat na to, jak se Organizace Severoatlantické smlouvy změnila ze statické uzavřené instituce v dynamickou a expandující organizaci. Práce popsala podrobně vývoj Aliance a změny v průběhu její existence s dostatečným zdůrazněním skutečností, že zásadní změny charakteru NATO proběhly po skončení studené války. Dalším cílem práce bylo posoudit, jak se změnily formy a nástroje spolupráce Aliance s partnery, s důrazem na program DEEP. Zevrubným zmapováním všech programů spolupráce jsem dostatečně charakterizoval, jak Aliance s partnery spolupracovala od skončení studené války. Zvláštní pozornost jsem věnoval všem aspektům Defense Education Enhancement Program, abych vyzdvihl jeho odlišný charakter a to, že oblast vzdělávání je velmi netradiční oblast pro spolupráci politicko-vojenské aliance s nečlenskými zeměmi. Pro některé země je to dokonce jediná oblast, ve které s NATO spolupracují.

Klíčová slova

DEEP, Defense Education Enhancement Program, kariérové vzdělávání vojáků, mezinárodní spolupráce, NATO, Organizace Severoatlantické smlouvy, programy partnerství, referenční kurikulum.

Annotation

This Bachelor Thesis deals with the Defense Education Enhancement Program which was established during the years of 2006 – 2007. NATO uses the DEEP as a very successful and untypical tool to cooperate with partner countries. Aim of the thesis was to point out how NATO has changed from a static and reserved institution to dynamic and expanding organization. The thesis described development of the Alliance emphasizing that fundamental changes of its character occurred after the end of the Cold War. Another objective of the thesis was to assess how the Alliance's formats and tools of cooperation with partners have changed. By describing all the partnerships programs in details, post-Cold War cooperation between NATO and partners was characterized sufficiently. Particular emphasis was put on all aspects of the DEEP to highlight its different kind as well as to highlight that the domain of education is very untypical area for cooperation between a political-military alliance and non-member countries. For some countries education is the sole area of cooperation with NATO.

Key words

DEEP, Defense Education Enhancement Program, international cooperation, NATO, North Atlantic Treaty Organization, partnerships programs, Professional Military Education, reference curricula.

OBSAH

ÚVOD	8
1 ORGANIZACE SEVEROATLANTICKÉ SMLOUVY	10
1.1 Role a principy fungování NATO.....	10
1.2 Historie NATO.....	13
1.3 Washingtonská smlouva a založení NATO	14
1.4 Další rozvoj a rozšiřování NATO	16
1.5 Nevojenská spolupráce v NATO	20
2 PROGRAMY SPOLUPRÁCE NATO S PARTNERSKÝMI ZEMĚMI	23
2.1 Partnerství pro mír	25
2.2 Středomořský dialog	27
2.3 Istanbulska iniciativa pro spolupráci.....	30
2.4 Rada NATO - Rusko.....	32
2.5 Komise NATO - Ukrajina.....	33
2.6 Komise NATO - Gruzie	35
2.7 Globální partnerství.....	37
3 DEFENSE EDUCATION ENHANCEMENT PROGRAM	39
3.1 Konsorcium Partnerství pro mír.....	40
3.2 Vzorové výukové programy - referenční kurikula.....	45
3.3 Rozvoj a příprava vyučujícího personálu.....	47
3.4 Koordinace a řízení programu DEEP.....	49
ZÁVĚR	51
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	54

ÚVOD

Motto: “...a simple document, but if it had existed in 1914 and 1939 ... I believe it would have prevented the aggression which led to two wars.”¹

Harry S. Truman, prezident USA o Severoatlantické smlouvě (1)

Základním kamenem existence Organizace Severoatlantické smlouvy je ochrana svobody a bezpečnosti členských zemí vojenskými i civilními prostředky. Přestože se podoba Aliance i bezpečnostní hrozby, kterým čelí, zásadním způsobem za 66 let její existence změnily, zůstává tato jedinečným prvkem bezpečnosti a stability. Mezi základní úkoly Aliance patří, vedle kolektivní obrany, i mezinárodní spolupráce při zajištění bezpečnostní situace. NATO reaguje na měnící se bezpečnostní prostředí rozvojem a modernizací potřebných nástrojů a prostředků k zachování schopností rychle reagovat na složité a náročné krizové situace.

Otevření Aliance široké spolupráci s nečlenskými zeměmi začalo po skončení studené války a narůstalo se zájmem zemí bývalého Sovětského svazu a Varšavské smlouvy o tuto spolupráci (a později členství v Alianci). Většina z těchto zemí se vydala cestou demokratických změn, některé si však zachovaly prvky autoritářského režimu. I přesto byly všechny tyto země přizvány ke spolupráci s NATO. Vzhledem k vývoji mezinárodní situace se zájem o vzájemnou spolupráci vyvinul jak na straně NATO, tak na straně dalších zemí a organizací z jiných regionů a postupně celého světa. Bezpečnostní prostředí počátkem 21. století se dramaticky liší od doby, kdy bylo NATO založeno. Nové bezpečnostní hrozby mají celosvětový charakter a představují nové výzvy jak pro Alianci, tak pro její partnery. Požadavky jak na kolektivní obranu, tak na společné operace a mise mezinárodního společenství jsou rozdílné, než v druhé polovině 20. století. Proto se Aliance musela vydat na cestu hledání nejen nových forem spolupráce s nečlenskými zeměmi, které mají zájem na vytváření a udržování stabilní bezpečnostní situace, ale hledat i nové nástroje a přístupy k této spolupráci.

---

¹ „...jednoduchý dokument, ale kdyby existoval v letech 1914 a 1939... věřím, že by předešel agresivním činům, které vedly ke dvěma válkám“ – vlastní překlad

Ke zvolení tématu bakalářské práce mne vedl osobní blízký vztah k NATO. Za období 16 let, kdy je Česká republika členskou zemí, jsem téměř osm let ve strukturách Aliance sám odsloužil. Pro svoji práci jsem využil znalostí, zkušeností a osobních kontaktů jak z působení ve strukturách NATO, tak ze současného působení jako jeden z národních expertů Defense Education Enhancement Program (DEEP) a koordinátor pro část programů zaměřenou na hodnostní sbory poddůstojníků a praporčíků.

Cílem mé práce je poukázat na to, jak se Organizace Severoatlantické smlouvy změnila ze statické uzavřené instituce v dynamickou a expandující organizaci, která nabídla nejdříve „ruku ke spolupráci“ zemím ze svého nejbližšího okolí, ale dnes již spolupracuje se zeměmi celého světa v různých oblastech společného zájmu. Dalším cílem je posoudit, jak se změnila formy a nástroje spolupráce Aliance s partnery, s důrazem na program DEEP, který vznikl teprve před několika lety a v němž od roku 2009 také působím. Tento program položil důraz na potřebu kvalitního systému vzdělávání v průběhu kariéry profesionálních vojáků a místo takového systému v reformách celého obranného sektoru společnosti.

Při zpracování bakalářské práce jsem prováděl sběr, třídění a analýzu informací z literárních, elektronických a internetových zdrojů, které byly k dispozici převážně v anglickém jazyce. Dostatek informací jsem mohl čerpat z webových stránek NATO, ale musel jsem tyto informace kriticky posuzovat, protože byly mnohdy neaktualizované, neúplné, nebo dokonce historicky či věcně nepřesné. Vzhledem k tomu, že program DEEP byl zahájen pouze před několika lety a zásadního rozvoje se dočkal až od roku 2009, existuje k němu jen minimum informačních zdrojů. Mohl jsem ale těžit z osobní známosti jak vedoucího programu DEEP v NATO, tak akademických vedoucích programů pro jednotlivé země. Možnosti použití informací jsem měl ovšem omezené vzhledem k tomu, že informace o systému přípravy a připravenosti příslušníků ozbrojených sil jsou považovány za citlivé (v některých zemích utajované). Proto jsem svoji práci zaměřil obecněji.

1. ORGANIZACE SEVEROATLANTICKÉ SMLOUVY

Organizace Severoatlantické smlouvy (North Atlantic Treaty Organisation - NATO) je politicko – vojenská aliance založená nedlouho po skončení II. světové války státy západní Evropy a Severní Ameriky. Hlavními důvody jejího založení byla ochrana demokratických hodnot v západoevropských zemích politickými a vojenskými prostředky, zabránění opětovnému vzrůstu militantního nacionalismu v Evropě a odpor proti expansionismu Svazu sovětských socialistických republik (SSSR).

NATO je mezivládní organizací poskytující fórum, kde mohou členské státy předložit ke konzultacím jakékoliv téma a zároveň mohou přijímat rozhodnutí v politických a vojenských otázkách vztahujících se k jejich bezpečnosti. Žádný z členských států NATO se nemusí spoléhat pouze na své zdroje při ochraně své bezpečnosti. Pilířem Aliance a zároveň symbolem solidarity a soudržnosti je kolektivní obrana podle článku 5 Washingtonské smlouvy. (2)

NATO je často charakterizováno jako nejúspěšnější vojenská aliance v historii. (3) K tomuto názoru přispívá nejen více než šedesátiletá historie Aliance a její role při ochraně svobody a míru v Evropě, ale i nová role v devadesátých letech 20. století, ať již šlo o zastavení etnických čistek na Balkáně nebo o zapojení zemí střední a východní Evropy do společenství evropských demokratických států. S vymizením sovětské hrozby se soudržnost NATO zdála být narušena a národní zájmy jednotlivých členů nebyly už tolik podřízeny jedinému cíli. V této situaci ale převážil druhý důvod existence NATO – ochrana a šíření demokratických hodnot, svobody a lidských práv. S tím souvisela i nutná modernizace a průběžné reformy, které definovaly novou roli a působnost Aliance ve světě, který již nebyl bipolárním.

1.1 Role a principy fungování NATO

Základní role a principy NATO jsou sepsány v zakládající smlouvě ze dne 4. dubna 1949. Jsou dostatečně obecně formulovány, aby zůstaly neměnné i po desetiletích od sepsání smlouvy. Do konkrétních detailů rozpracovává smlouvu Strategická koncepce, která je v průběhu doby aktualizována a revidována v souladu s vývojem mezinárodní situace. Příprava první Strategické koncepce začala v říjnu 1949.

Do konce studené války byly zpracovány čtyři Strategické koncepce, doprovázené dalšími dokumenty rozpracovávajícími koncepci do vojenských opatření. V procesu hledání své nové role NATO přepracovalo svoji Strategickou koncepci od roku 1990 již třikrát a vydalo je poprvé jako neutajované dokumenty, které byly rozpracovány do utajovaných vojenských dokumentů. Revize koncepce z roku 1991 reagovala na vymizení sovětské hrozby, ale zdůraznila kolektivní obranu jako přetrvávající základní princip Aliance. Revize z roku 1999 dále aktualizovala koncepci a zahrnula novinky, jako programy partnerství či krizové řízení, ale i možné odpovědi na nové hrozby a výzvy, jako např. protiraketová obrana či boj s terorismem. Nejčerstvější revize koncepce pochází z roku 2010 a je součástí transformace NATO pro výzvy 21. století. Patří sem obrana proti kybernetickým útokům, zajištění energetické bezpečnosti, selhávající státy i vzrůstající vliv nestátních elementů na bezpečnostní situaci. Aliance proto musí být připravena čelit těmto výzvám za využití širokého spektra nástrojů, a to nejen vojenských. Krizové řízení je jedním z takových nástrojů v arzenálu moderní Aliance. Jeho nevojenská část, civilní nouzové plánování (Civil Emergency Planning - CEP), nabyla na důležitosti i tím, jak členské státy Aliance (zejména evropské) snižovaly své vojenské rozpočty. Strategická koncepce z roku 2010 také zavazuje NATO ke zreformování a zefektivnění své struktury, procesů a metod práce. To zahrnuje revizi vnitřní struktury velitelství NATO HQ v Bruselu, revizi všech výborů a pracovních skupin, reformu 14 agentur NATO do tří nových (podle zaměření - nákup, podpora, komunikace a informace) a opětovnou revizi velitelských struktur (NATO Command Structure). (4)

Nejvyšším orgánem pro přijímání klíčových rozhodnutí jsou summity NATO - setkání hlav států a vlád členských zemí, která slouží k hodnocení činnosti a určení strategického směru dalšího vývoje a působení Aliance. Jde vlastně o jednání Severoatlantické rady (North Atlantic Council – NAC) na nejvyšší úrovni. Summit není pravidelným setkáním, v pětadesátileté historii se uskutečnilo 26 takových setkání², přičemž od založení Aliance do skončení studené války jich bylo pouze deset (Paříž 1957, Brusel 1974, 1975, 1985, 1988 a dvakrát v roce 1989, Londýn 1977, Washington 1978, Bonn 1982). Dynamický vývoj od roku 1990 si vynutil větší frekvenci setkání. Jedná se o důležité milníky v rozhodovacím procesu NATO, během nichž byly představeny

---

² Zatím poslední summit se uskutečnil 4. – 5. 9. 2014 ve waleském Newportu ve Velké Británii.

nové zásadní iniciativy³, byly přizvány k členství nové státy⁴, uskutečnila se zásadní jednání s partnerskými zeměmi⁵, či byla přijata zásadní rozhodnutí k fungování organizace samotné⁶. Pokud to situace vyžaduje, mohou se v rámci summitu uskutečnit i jednání ve formátu rozšířeném o přizvané partnery, ať již nečlenské země (Rusko, Ukrajina, státy Euroatlantické rady partnerství – Euro-Atlantic Partnership Council - EAPC, státy účastníci se operace v Afghánistánu) nebo mezinárodní organizace (OSN, Evropská komise, Světová banka).

Nejvyšším politickým rozhodovacím orgánem je Severoatlantická rada (NAC). (5) Rada, výbory a pracovní skupiny poskytují spojencům prostor pro konzultace, spolupráci a plánování mnohonárodních politických i vojenských aktivit. Principem přijímání rozhodnutí je konsensus, čili jednomyslný souhlas všech. To si, přirozeně, vyžaduje rozsáhlé diskuse před přijetím důležitých rozhodnutí. Tento princip ale zajišťuje, že jakmile jsou rozhodnutí přijata, mají plnou podporu všech členů Aliance. V bruselské centrále NATO HQ je každá ze členských zemí zastoupena národní delegací, v jejímž čele stojí velvyslanec.

Jedním ze základních principů Aliance je otevřenost organizace pro přístup nových členů. Tato politika „otevřených dveří“ byla opakovaně podpořena a zdůrazněna v průběhu desetiletí ve strategických dokumentech. Málo známá je ovšem skutečnost, že novým členem Aliance se může, podle článku 10 Washingtonské smlouvy, stát pouze evropská země. (2) Počet členských zemí se tak za 66 let existence zvýšil z původních 12 na 28 v šesti kolech rozšíření Aliance (1952, 1955, 1982, 1999, 2004, 2009). V září 1995 byla publikována „Studie o rozšíření NATO“, která reaguje na situaci po skončení studené války, zvažuje výhody přijetí nových členů a způsob jejich začlenění do Aliance. Zároveň ale také stanovuje kritéria, která musí země splnit před přijetím za člena NATO. Mezi podmínky patří např. fungující demokratický politický systém založený na tržní ekonomice, rovné zacházení s menšinami, oddanost mírovému řešení konfliktů, schopnost a ochota přispívat do operací, ale i struktur NATO. (5) Země, které vyjádří vůli

---

³ Londýn 1990 a návrh na rozvoj vztahů se státy střední a východní Evropy

⁴ Madrid 1997 a první bývalé státy Varšavské smlouvy - ČR, Maďarsko a Polsko

⁵ Istanbul 2004 a ustavení programu spolupráce Istanbul Cooperation Initiative pro státy širšího Středního Východu

⁶ Praha 2002 a transformace velitelské struktury i závazky ke zlepšení schopností Aliance

připojit se k Alianci, jsou přizvány k dialogu o jejich možném členství a s tím spojenými reformami. Pro další aspirantské země byl vytvořen Akční plán členství (Membership Action Plan - MAP), který byl představen na summitu ve Washingtonu v roce 1999. MAP pomáhá při přípravě na budoucí členství a s ním spojené závazky, neznámá ale automatickou záruku členství, i když je klíčovým nástrojem přípravy na něj. V současné době jsou v různé fázi procesu přípravy na členství i další země (Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Gruzie a Makedonie – FYROM). (6)

Aliance je od přelomu století charakterizována globálním působením ve vojenských operacích (Afghánistán, Libye, protipirátské operace v Adenském zálivu a jeho okolí), v humanitárních operacích (zemětřesení v Pákistánu, hurikán Katrina v USA, podpora Africké unie v Darfúru) a otevřeností ke spolupráci se všemi státy a organizacemi světa, které o ni mají zájem (např. EU, OSN, OBSE). Směr pro novou politiku globálního partnerství nastavila Strategická koncepce 2010 a její zásady byly schváleny v dubnu 2011 na jednání ministrů zahraničí v Berlíně. Podle ní budou mít všichni partneři stejné možnosti spolupráce a dialogu s Aliancí bez ohledu na to, že nepatří třeba mezi členy některého ze skupinových formátů partnerství (Euroatlantická rada partnerství - Euro-Atlantic Partnership Council - EAPC, Středomořský dialog - Mediterranean Dialogue - MD, Istanbulska iniciativa spolupráce - Istanbul Cooperation Initiative - ICI). Součástí zájmu o aktivní spolupráci Aliance se zeměmi a organizacemi, které mají zájem na mírových mezinárodních vztazích, jsou i snahy o dialog se zeměmi, které nemají oficiální bilaterální program spolupráce s NATO (např. Čína, Indie, Indonésie, Kolumbie, Malajsie). (6)

1.2 Historie NATO

Základ Organizace Severoatlantické smlouvy byl položen 4. dubna 1949 podepsáním této smlouvy představiteli 12 států Evropy a Severní Ameriky. Podle místa podpisu je také nazývána smlouvou Washingtonskou. Smlouvu tvoří pouhých 14 pečlivě formulovaných článků, které byly výsledkem několikaměsíčního vyjednávání a hledání shody v otázkách jako trvání smlouvy či pravidla členství a z něj vyplývající práva a povinnosti při kolektivní obraně. Jedná se tak o krátký dokument, který svojí nadčasovostí a pružností umožnil vznik a již více než šedesátileté fungování organizace v měnícím se bezpečnostním prostředí, aniž by bylo nutné dělat ve znění dokumentu

jakékoliv změny. Jedinými změnami jsou tak připojené přístupové protokoly států, které se ke smlouvě přidaly po roce 1949. (2)

Znění smlouvy umožňuje každému z členských států plnění závazků podle svých možností a dalších okolností.

Smlouva vychází z práva států na individuální nebo kolektivní obranu tak, jak je uvedeno v článku 51 Charty Organizace spojených národů. Kolektivní obranu, jako základní prvek existence NATO, definuje článek 5 Washingtonské smlouvy. Podpisem smlouvy vznikla Aliance, která postupně dala vzniknout strukturované organizaci umožňující naplňování cílů smlouvy.

Znění Washingtonské smlouvy umožňuje již od jejího podepsání v roce 1949 značnou flexibilitu Aliance při přizpůsobování se podmínkám měnícím se v čase. Od čisté obranné role Aliance v padesátých letech, k politickému nástroji snižování mezinárodního napětí v letech šedesátých, až po nástroj stabilizace východní Evropy a střední Asie v letech devadesátých prostřednictvím programů partnerství a přijímání nových členů.

1.3 Washingtonská smlouva a založení NATO

Nedlouho po skončení II. světové války se začaly vyhrocovat rozpory mezi dřívějšími spojenci protihitlerovské koalice. Jak se moc a vliv SSSR rozšiřovaly do dalších zemí východní Evropy, začal se Západ obávat možného pokračování této expanze.

Již 17. března 1948 byla v hlavním městě Belgického království Bruselu podepsána zástupci Belgie, Francie, Lucemburska, Nizozemí a Velké Británie „Smlouva o ekonomické, sociální a kulturní spolupráci a kolektivní sebeobraně“. Tato krátká smlouva o pouhých deseti článcích posloužila jako základní stavební kámen a inspirace pro pozdější Severoatlantickou (Washingtonskou) smlouvu. Některé z principů a zásad Bruselské smlouvy byly do Washingtonské smlouvy převzaty. Jedná se například o vzájemnou pomoc v případě ozbrojeného napadení jednoho ze signatářů smlouvy na základě článku 51 Charty OSN (článek IV Bruselské smlouvy), konzultace mezi signatáři (článek VII) či možnost dalších zemí ke smlouvě přistoupit (článek IX). (7)

Senát USA mezitím přijal tzv. Vandenbergovu rezoluci, která umožňovala legální zapojení Spojených států amerických do systému kolektivní obrany i v mírových dobách. Tím byly splněny předpoklady pro zahájení vyjednávání o transatlantické smlouvě.

Rozhovory byly zahájeny mezi představiteli signatářů Bruselské smlouvy a USA s Kanadou. Návrh možného znění článků budoucí smlouvy byl vydán jako tzv. Washingtonský dokument 9. září 1948. Oficiální rozhovory o smlouvě na úrovni velvyslanců byly ve Washingtonu zahájeny 10. prosince 1948. K závěrečné fázi rozhovorů, která probíhala od 8. března 1949, byli navíc přizváni i představitelé dalších států – Dánska, Islandu, Itálie, Portugalska a Norska. Shoda panovala nad kolektivní obranou jako základním prvkem nové aliance, ale některé další problémy musely být stále dořešeny, včetně způsobu naplnění povinností při vzájemné pomoci v rámci kolektivní obrany. Dalším sporným bodem byl rámeček spolupráce – má-li se jednat čistě o vojenskou spolupráci nebo má spolupráce být rozšířena i do sociální a ekonomické oblasti, a jak by spolupráce v těchto oblastech měla probíhat. Tyto otázky ve smlouvě, díky kanadské iniciativě, nakonec řeší článek 2. Dalším významným přínosem Kanady do přípravy smlouvy byla i formulace článku 4 o konzultacích. (8) Pravidelná výměna informací a vzájemné mnohostranné konzultace posilují vztahy mezi spojenci a zároveň usnadňují porozumění národních postojů a pozic.

Otázka členství byla dalším sporným bodem, ve kterém bylo nutné najít kompromis. Zatímco Velká Británie chtěla malou a silnou Alianci, USA chtěly přizvat i slabší země nebo státy, které mohly být přímo ohroženy možnou sovětskou agresí. Důležitým zájmem Francie a Belgie byla navíc ochrana jejich koloniálních území. Jelikož Alžírsko bylo součástí administrativního uspořádání Francie jako jeden z jejích departmentů, bylo, na rozdíl od belgického Konga,⁷ do smlouvy zahrnuto. Německo, vzhledem k historické zkušenosti, nemohlo být opomíjeno, ale s jeho členstvím v Alianci se původně nepočítalo vzhledem k jeho vnitřní situaci. Hlavně kvůli strategické poloze bylo zvažováno přizvání Itálie, Islandu, Portugalska, Řecka, Turecka a skandinávských zemí. Zatímco Švédsko kategoricky odmítlo jakékoliv spojení se vznikající aliancí, většina ostatních zvažovaných zemí se stala zakládajícími členy, Řecko a Turecko

---

⁷ Text týkající se francouzského Alžírska pozbyl platnosti 3. července 1962 po vyhlášení jeho nezávislosti.

se později k Alianci připojily. Od přizvání dalších zvažovaných zemí - Irska, Íránu, Rakouska a Španělska - bylo upuštěno kvůli jejich vnitropolitické situaci.

Rozpory v chápání zeměpisného zaměření Aliance jako více regionální organizace (Velká Británie, USA) nebo více globální organizace (Francie), byly vyřešeny v článku 6 tím, že formulace rozšířila ochranu podle článku 5 na území, ostrovy, lodě a letadla jižním směrem, až po obratník Raka.

Délka platnosti smlouvy byla kompromisem mezi zájmy o dlouhodobý (od 20 let výše) po krátkodobější závazek (do 10 let). Na nátlak Portugalska byla smlouva uzavřena na období 10 let, po jejichž uplynutí mohla být revidována (článek 12). Vystoupení z Aliance bylo možné teprve po uplynutí 20 let platnosti smlouvy (článek 13). (2)

Konečné znění Severoatlantické smlouvy bylo podepsáno v hlavním městě USA Washingtonu dne 4. dubna 1949 představiteli 12 zemí Evropy a Severní Ameriky (Belgie, Dánsko, Francie, Island, Itálie, Kanada, Lucembursko, Nizozemí, Norsko, Portugalsko, USA, Velká Británie). Smlouva zavázala signatáře ke sdílení rizika, odpovědnosti i výhod vyplývajících z kolektivní obrany. Zároveň ale vyžadovala, aby signatáři nepřijímali žádné mezinárodní závazky, které by byly v rozporu se smlouvou. Kromě kolektivní obrany jsou prvky charakterizujícími NATO i konsensus jako princip přijímání rozhodnutí a důležitost přikládána vzájemným konzultacím.

1.4 Další rozvoj a rozšiřování NATO

Podpis Severoatlantické smlouvy znamenal vznik NATO, ale neznamenal vznik stálých a vojenských struktur této organizace. To si vynutil až další běh událostí, včetně pokusného výbuchu první sovětské atomové bomby (1949) a vypuknutí války v Koreji (1950). Byla vybudována struktura velení s Vrchním velitelstvím spojeneckých sil v Evropě (Supreme Headquarters Allied Powers Europe - SHAPE), umístěném na pařížském předměstí Rocquencourt. Americký generál Dwight D. Eisenhower byl jmenován prvním Vrchním spojeneckým velitelem pro Evropu (Supreme Allied Commander Europe - SACEUR). Následně spojenci v Paříži zřídili i první stálý civilní sekretariát Aliance a Brit Lord Ismay byl jmenován jejím prvním generálním tajemníkem. (6)

První rozšíření Aliance proběhlo v roce 1952, kdy byly za členy přijaty Řecko a Turecko. V roce 1955 došlo k přijetí Západního Německa a tento krok vedl bezprostředně k založení Varšavské smlouvy jako protiváhy NATO ze strany SSSR a jeho spojenců. V tomto období přijalo NATO doktrínu „masívní odplaty“ (Massive Retaliation) – pokud by SSSR zaútočil, odpovědí by bylo použití jaderných zbraní ze strany NATO. To mělo odradit obě strany od rizikového chování, jelikož každý, byť i malý útok, by mohl přerůst v jadernou válku. Počátkem následujícího desetiletí se tato nelehká, ale stabilní situace začala měnit, jak se napětí studené války zvýšilo díky kubánské krizi a později i většímu zapojení USA do války ve Vietnamu. Uvnitř NATO bylo zásadní změnou vystoupení Francie z integrovaných velitelských struktur Aliance a s tím spojený vynucený přesun spojeneckých velitelství z Francie do Belgie. Velitelství SHAPE se přesunulo do městečka Casteau v březnu 1967 a nové sídlo nejvyššího vedení Aliance vzniklo v Bruselu v říjnu téhož roku. Zároveň se měnila politika NATO a doktrína „masívní odplaty“ byla nahrazena strategií „pružné odpovědi“, která kladla větší důraz na případné použití konvenčních zbraní a hledání i jiných vojenských možností jako reakce na případný útok, než okamžité jaderné války. V prosinci 1967 zpráva, zpracovaná z iniciativy belgického ministra zahraničí Pierra Harmela, o budoucích úkolech Aliance (tzv. Harmel Report), doporučila v odstavcích 5, 7, 9 a 13 využití politických nástrojů k rozvoji dialogu a zmírňování napětí mezi členskými zeměmi NATO a Varšavské smlouvy. (9) To byl jeden ze základů, který umožnil v roce 1973 zahájení Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE) a podepsání závěrečného dokumentu konference o dva roky později vrcholnými představiteli 35 zemí Evropy a Severní Ameriky.

Od politiky zmírňování napětí ale Aliance ustoupila po invazi SSSR do Afghánistánu (1979) a rozmístění sovětských raket SS-20 v Evropě. NATO se rozhodlo jako odpověď rozmístit v západní Evropě rakety Pershing II (schopné nést jaderné hlavice) a křížující střely. Zároveň ale neopustilo snahu dosáhnout se SSSR dohodu o odzbrojení ještě před rozmístěním zmíněných zbraňových systémů, plánovaným od roku 1983. Takovou dohodu se ale podařilo podepsat až v roce 1987, nedlouho po nástupu Michaila Gorbačova k moci v SSSR. Jednalo se o Smlouvu o jaderných zbraních středního doletu. Podpis této smlouvy můžeme dnes považovat za první signál konce studené války.

Mezitím se Aliance, poprvé od roku 1955, rozšířila o nového člena. V roce 1982 bylo přijato, po přechodu k demokracii, Španělsko.

S přechodem k demokracii zemí východní a střední Evropy, zánikem Varšavské smlouvy a rozpadem SSSR počátkem devadesátých let minulého století, vyvstala otázka další existence NATO. Obrana proti sovětské hrozbě najednou nebyla nutná, nadále ale přetrvaly jiné dva zásadní důvody existence Aliance – zamezení růstu ozbrojeného nacionalismu a podpora demokratizace a politické integrace evropských zemí. Toto úsilí se nyní mohlo zaměřit dále směrem na Východ Evropy. Sjednocením Německa došlo k dalšímu rozšíření Aliance paradoxně bez toho, že by se zvýšil počet členských zemí.

Stejně jako v roce 1949, stalo se NATO i v roce 1991 základním kamenem širší evropské bezpečnostní architektury. Byla ustanovena Severoatlantická rada pro spolupráci (North Atlantic Cooperation Council - NACC).⁸ Tato rada poskytla prostor zemím Aliance pro společné konzultace se zeměmi střední a východní Evropy i střední Asie.

Ozbrojený konflikt, který vypuknul v roce 1991 na území Jugoslávie, byl chápán jako občanská válka a NATO váhalo s jakýmkoliv vměšováním se do něj. Později byl tento postoj změněn na plnou podporu snah OSN o ukončení válečných násilností, včetně námořní blokády, prosazování bezletové zóny a bombardování postavení těžkých zbraní porušujících rezoluce OSN. Nakonec byla v září 1995 vedena devítidenní vzdušná bojová operace, která byla zásadním příspěvkem v ukončení konfliktu. Již v prosinci začalo být rozmisťováno 60 000 vojáků pod vedením Aliance a mandátem OSN k prosazení mírových dohod podepsaných v americkém Daytonu, a tím vytvoření podmínek k zachování míru. (6)

Krvavé konflikty v Jugoslávii, Náhorním Karabachu, Gruzii i jinde ukázaly, že bezpečnostní vakuum po skončení studené války vytváří podmínky pro nebezpečnou nestabilitu, nacionalismus a ozbrojené násilí. Vyvstala potřeba nalezení formátu bližší spolupráce tak, aby i nečlenské státy mohly spolupracovat s Aliancí těsněji. To vedlo v roce 1994 ke vzniku programu Partnerství pro mír

---

⁸ V roce 1997 přejmenována na Euro-atlantickou radu pro partnerství (Euro-Atlantic Partnership Council - EAPC)

(Partnership for Peace – PfP), který umožňoval partnerům sdílet s Aliancí některé informace, modernizovat své instituce a ozbrojené síly v souladu se západními standardy a postupně i připravovat některé ze zemí na samotný vstup do Aliance.

Spolupráce se brzy rozšířila i do Středomoří, když byl ve stejném roce ustaven také program „Středomořský dialog“ (Mediterranean Dialogue – MD) pro spolupráci s prvními zeměmi tohoto regionu (Egypt, Izrael, Jordánsko, Maroko, Mauretánie, Tunisko).

Zásadním milníkem programů spolupráce byl rok 1999, kdy na Washingtonském summitu byly tři země PfP (a dřívější členové nepřátelské Varšavské smlouvy), přijaty za nové členy Aliance. V podstatě bezprostředně po svém rozšíření se NATO aktivně zapojilo do řešení konfliktu mezi albánskými separatisty a srbskými ozbrojenými složkami v srbské provincii Kosovo. Po 78 dnech byla ukončena vzdušná operace, protože se srbské jednotky začaly z Kosova stahovat a bylo umožněno rozmístění mezinárodních mírových sil pod vedením Aliance (KFOR). (6)

Balkánské intervence zahájily transformaci Aliance ze statické organizace z období studené války v organizaci více dynamickou a pružnou, nespolehlivou již na jaderné odstrašení, ale na použití vybraných sil v kombinaci s diplomatickým a humanitárním úsilím a to, v případě nutnosti, i mimo tradiční oblast zájmu Aliance.

Další vývoj NATO byl zásadním způsobem ovlivněn teroristickým útokem na USA 11. září 2001. Následovala intervence koaličních sil do Afghánistánu, která vedla ke svržení režimu hnutí Talibán a rezoluci Rady bezpečnosti OSN 1386 schvalující rozmístění mnohonárodních sil International Security Assistance Force (ISAF). NATO převzalo velení ISAF v roce 2003.

Souběžně Aliance pokračovala v budování nových programů spolupráce i přijímání nových členů. Nový formát přineslo ustavení Rady NATO – Rusko (NATO – Russia Council - NRC) v roce 2002. V roce 2004 vznikla Istanbulska iniciativa spolupráce (Istanbul Cooperation Initiative - ICI) pro bilaterální spolupráci se zeměmi Středního Východu a Perského zálivu. Květen 2004 zároveň přinesl největší rozšíření Aliance od doby jejího vzniku, protože přibýlo najednou sedm nových členů (Bulharsko, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko). Tři z těchto

zemí byly navíc i bývalými sovětskými republikami. Zatím poslední rozšíření proběhlo v roce 2009, kdy byly přijaty do NATO Albánie a Chorvatsko.

1.5 Nevojenská spolupráce v NATO

Již od založení se menší členské státy snažily prosadit ve větší míře nevojenskou spolupráci v rámci Aliance. Přestože články 2 a 4 Washingtonské smlouvy hovoří o spolupráci i mimo vojenskou oblast, spojenci do roku 1956 využívali možnosti vzájemných konzultací nebo spolupráce v jiných oblastech velmi zřídka. Kanada již v roce 1954 předložila návrh rezoluce, který navrhoval pravidelné politické konzultace. Návrh byl Severoatlantickou radou schválen, ale měl větší podporu u menších členských zemí než u větších, které stále upřednostňovaly okamžitou vojenskou akci. Největší výhrady měly USA, které se obávaly oslabení vojenského obranného charakteru Aliance na úkor politické oblasti.

Dne 5. května 1956 byl ustaven Výbor pro nevojenskou spolupráci⁹ s úkolem zpracovat pro Severoatlantickou radu doporučení, jaké cesty a nástroje by vedly k prohloubení a rozšíření spolupráce Aliance v nevojenských oblastech a posílení její jednoty a soudržnosti. Výbor tvořili ministři zahraničí Itálie (Gaetano Martino), Kanady (Lester B. Pearson) a Norska (Halvard Lange). V létě 1956 se Francie a Velká Británie zapojily do útoku Izraele na Suezský průplav, který byl o něco dříve znárodněn Egyptem. To vneslo do Aliance nejvážnější rozkol od jejího založení, protože ani USA ani ostatní spojenci nebyli o útoku předem informováni a někteří navíc s podporou útoku nesouhlasili. Rozkol a oslabení soudržnosti Aliance mohly ohrozit její samotnou existenci. Francie ani Velká Británie nejevily ani nadále zájem informovat spojence o svých záměrech a činech. Situace byla naštěstí rychle vyřešena Radou bezpečnosti OSN vysláním mírových sil UNEF (United Nations Emergency Force) do oblasti průplavu. Autorem této myšlenky byl jeden ze členů Výboru tří, Kanadčan Lester Pearson, a jeho role ve zmírnění krize byla později oceněna Nobelovou cenou míru. Přestože krize byla rychle zažehnána, otřásla Aliancí a ukázala nutnost užší spolupráce a mnohem většího využití konzultací mezi spojenci. Výbor se při své práci zaměřil na pět oblastí: politickou spolupráci, ekonomickou spolupráci, kulturní spolupráci, spolupráci v oblasti informací

---

⁹ Známý spíše jako „Výbor tří“ (Committee of Three) nebo „Tři mudrci“ (Three Wise Men)

a organizaci a funkce Aliance. Výbor pracoval individuálně s vládou každé země na získání potřebných informací a prodiskutování možných závěrů. Původní návrh zprávy byl přepracován pod vlivem zhoršení vztahů mezi členy Aliance díky Suezské krizi tak, aby závěry a doporučení zprávy vyzněly důrazněji a naléhavěji. Výsledná zpráva byla předložena v prosinci 1956 a je považována za zásadní krok v rozvoji nevojenské spolupráce, zvláště vzhledem k rozvoji politického pilíře Aliance. Tím došlo k proměně čistě vojenského charakteru Aliance na charakter politicko – vojenský. Zpráva předložila několik doporučení. V oblasti politické spolupráce šlo především o větší vzájemnou informovanost, možnosti konzultací jakékoliv záležitosti vztahující se k Alianci nebo spojencům, zohledňování názorů, postojů a zájmů spojenců při tvorbě národní politiky, a také návrhu na poklidné řešení rozporů mezi spojenci. V ekonomické oblasti byla doporučena bližší spolupráce vedoucí k lepšímu porozumění mezi spojenci a zároveň ustavení Výboru ekonomických poradců. Pod vlivem úspěchu SSSR při vypuštění družice Sputnik byla doporučena i užší spolupráce v oblasti vědy a výzkumu. Důležitou byla shledána i oblast kulturní spolupráce v zájmu soudržnosti národů Aliance a porozumění mezi nimi. S tím souvisela doporučení i pro aktivnější přístup v šíření informací o Alianci, včetně využití i jiných, než oficiálních jazyků NATO, angličtiny a francouzštiny. Pro oblast organizace a funkcí Aliance byla zdůrazněna role dialogu namísto prohlášení, posílení vazby mezi Severoatlantickou radou a národy a konečně i posílení role generálního tajemníka NATO a jeho Mezinárodního štábu (International Staff – IS). Zpráva Výboru tří byla přijata Severoatlantickou radou dne 13. prosince 1956 a již během několika následujících měsíců začala být jednotlivá doporučení uváděna v život. Přesto trvalo ještě mnoho let, než byla ke konzultacím se spojenci předložena členskými zeměmi i kontroverzní témata. (6)

Dalším významným dokumentem v historii nevojenské spolupráce v NATO byla „Zpráva Rady o budoucích úkolech Aliance“ z prosince 1967, známá také jako „Harmelova zpráva“ (Harmel Report). Vznikala v době, kdy se Francie stáhla z integrovaných vojenských struktur Aliance a vykázkala její velitelství ze svého území. Otázka samotné existence organizace byla často diskutována i v souvislosti s blížícím se dvacetiletým výročím založení Aliance, a tím i možným uplatněním práva členů na vystoupení z organizace podle článku 13 Washingtonské smlouvy. Ministr zahraničí Belgie Pierre Harmel pochopil potřebu změn a zachování jednoty v Alianci, takže

inicioval v prosinci 1966 analýzu změn mezinárodního prostředí od založení Aliance, dopadu těchto změn na organizaci a možných úkolů, se kterými by se měla v budoucnosti vyrovnat. Zpráva byla vypracovávána souběžně s utajovanou novou strategií a doprovodným vojenským dokumentem a potvrdila obě role NATO – vojenskou i politickou. Zároveň představila nový, „dvoukolejný“, přístup k obraně. Vedle vojenské odstrašující síly i politiku uvolňování mezinárodního napětí, možnost dialogu a výzvu ke snižování sil a výzbroje NATO a Varšavské smlouvy. (5) To byl první krok k široké spolupráci s nečlenskými zeměmi v otázkách bezpečnosti ve smyslu, který se naplnil teprve mnohem později, po skončení studené války.

Zkušenosti z konfliktů na Balkáně i v Afghánistánu utvrdily spojence, že k zajištění skutečných výsledků nepostačuje už jen vojenská síla. Udržení míru se stalo nejméně tak obtížným, jako jeho nastolení. Nedílnou součástí zachování míru v post konfliktních situacích a oblastech se staly diplomatické úsilí, humanitární pomoc, stabilizace i rekonstrukce jak státních a společenských institucí, tak infrastruktury. Tyto úkoly přesahují rámec a možnosti NATO jako organizace. Přesto ale Aliance v takovém úsilí sehrává významnou roli při spolupráci se zeměmi, institucemi a organizacemi, které mohou poskytnout jak zdroje, tak odbornou pomoc při civilní rekonstrukci. Jako dobrý příklad může posloužit spolupráce NATO s OSN a Ligou arabských států při ochraně civilního obyvatelstva Libye před násilím ze strany vlastního vládního režimu v roce 2011.

2. PROGRAMY SPOLUPRÁCE NATO S PARTNERSKÝMI ZEMĚMI

Od začátku devadesátých let do současnosti vybudovala Aliance několik strukturovaných programů partnerství se zeměmi Evropy a Asie, Středomoří, Perského zálivu, ale i individuální programy partnerství s dalšími zeměmi z jiných částí světa. NATO v současnosti udržuje dialog a praktickou spolupráci s více než 40 zeměmi světa, zároveň aktivně spolupracuje s mezinárodními organizacemi v širokém spektru politických a bezpečnostních témat. Strategická koncepce 2010 definuje spolupráci v oblasti bezpečnosti jako jeden ze tří základních úkolů NATO. Koncepce konstatuje, že podpora bezpečnosti v Euroatlantickém prostoru je nejlépe zajištěna širokou sítí partnerských vztahů se zeměmi a organizacemi z celého světa. (4) Mnozí z partnerů i dalších nečlenských zemí poskytují totiž jak politickou, tak i praktickou podporu misí a operací NATO.

Reforma politiky partnerství byla zahájena na Lisabonském summitu Aliance 2010 s cílem přeměnit spolupráci a dialog s partnery na smysluplnější, pružnější a těsnější. To vedlo k nové politice partnerství, přijaté ministry zahraničí Aliance na jejich schůzce v Berlíně v dubnu 2011. (6)

Summit Aliance ve Walesu v roce 2014 představil dvě nové iniciativy k prohloubení bezpečnostní spolupráce s partnery. První z nich, Partnership Interoperability Initiative, si klade za cíl udržet a prohloubit schopnost ozbrojených sil partnerských zemí působit společně s vojsky Aliance. Druhou z iniciativ je Defense and related Security Capacity Building Initiative, která vychází z dosavadních výsledků Aliance při poskytování odborné podpory zemím při budování jejich kapacit. Iniciativa posiluje závazek NATO vůči partnerům a zároveň posiluje stabilitu mezinárodního prostředí bez nutnosti nasazení mezinárodních sil. (6)

Nová politika partnerství zahrnuje nejenom vztahy s nečlenskými zeměmi, ale i spolupráci Aliance s dalšími mezinárodními organizacemi, protože složitost a náročnost bezpečnostních výzev současného světa vyžaduje kombinaci politických, civilních i vojenských aspektů při mírových a stabilizačních operacích.

Dialog a spolupráce s partnery může jak přispět konkrétními kroky k posilování mezinárodní bezpečnosti, tak připravit zájemce na členství v Alianci. Při regionální i bilaterální spolupráci NATO rozvíjí vzájemně výhodné vztahy založené na vzájemném respektu.

V Euroatlantické oblasti spolupracují spojenci s 22 partnerskými zeměmi v rámci Euroatlantické rady partnerství (Euro - Atlantic Partnership Council - EAPC) a Programu pro mír (Partnership for Peace – PfP). Tři z těchto partnerů – Gruzie, Rusko a Ukrajina - mají s Aliancí zvláštní vztahy, které jsou vyjádřeny samostatnými orgány pro spolupráci. V rámci Středomořského dialogu (Mediterranean Dialogue – MD) NATO spolupracuje se sedmi zeměmi a s dalšími čtyřmi z oblasti Perského zálivu v rámci Istanbulske iniciativy spolupráce (Istanbul Cooperation Initiative – ICI). NATO rozšiřuje i individuální spolupráci se zeměmi, které nejsou zapojeny v žádném ze zmíněných programů. Mezi tyto „partnery napříč světem“ patří v současné době Afghánistán, Austrálie, Irák, Japonsko, Korea, Mongolsko, Nový Zéland a Pákistán.

Podle nové partnerské politiky jsou strategické cíle NATO pro spolupráci s partnery následující:

- posílení mezinárodní bezpečnosti, míru a stability;
- prosazení regionální bezpečnosti a spolupráce;
- usnadnění vzájemně výhodné spolupráce v záležitostech společného zájmu, včetně mezinárodního úsilí čelit nově vznikajícím bezpečnostním výzvám;
- příprava vhodných zemí - zájemců o členství v NATO;
- podpora demokratických hodnot a reforem;
- zvýšení podpory pro operace a mise pod vedením NATO;
- zlepšení povědomí o vývoji bezpečnosti včetně včasného varování, ve snaze o prevenci krizí;
- budování důvěry a dosažení lepšího vzájemného porozumění, včetně porozumění role a aktivit NATO, zvláště zvýšeným diplomatickým úsilím. (6)

V souladu se Strategickou koncepcí 2010 nabízí NATO partnerům „větší politické angažování s Aliancí a zásadní roli při formování strategie a rozhodnutí pro operace pod vedením NATO, do kterých přispívají“. (4) Ministři zahraničí podpořili v dubnu 2011 i růst role partnerů v operacích. Politicko – vojenský rámec, kterým se Aliance řídí

při zapojení partnerů do politických konzultací a rozhodovacího procesu pro operace, do nichž přispívají, byl v roce 2011 revidován, avšak nedal partnerům úplně stejnou rozhodovací moc, jako mají členské země. Všechny partnerské země, které mají s Aliancí podepsán Program individuálního partnerství a spolupráce (Individual Partnership and Cooperation Program - IPCP), mají přístup do stejné nabídky aktivit pro spolupráci, která obsahuje více než jeden tisíc položek. (6) Široká nabídka je partnerům k dispozici v závislosti na jednotlivých oblastech, ve kterých chtějí spolupráci s NATO rozvíjet. Při přípravě summitu NATO v roce 2014 se spojenci shodli na zřízení nového stálého programu, Platformy interoperability (Interoperability Platform), který zahrnuje všechny partnery mající zájem rozvoj interoperability s Aliancí.

NATO se také nově rozhodlo rozvíjet mnohem pružnější formát pro jednání s partnery, který by umožnil dát dohromady spojence a partnery napříč existujícími programy spolupráce i za jejich rámec podle pravidla „28 spojenců + n“. (6)

2.1 Partnerství pro mír

Krátce po skončení studené války v červenci 1990 nabídlo NATO, ve snaze překonat rozdělení Východ – Západ, všem zemím Střední a Východní Evropy nové vztahy založené na spolupráci. V závěru roku 1991 přijala Aliance nejprve svoji novou Strategickou koncepci zdůrazňující partnerství, dialog a spolupráci a vzápětí založila Severoatlantickou radu spolupráce (NACC). Ta byla v roce 1997 nahrazena Euroatlantickou radou partnerství (EAPC), která od té doby poskytuje všeobecný politický rámec pro spolupráci NATO se zeměmi Euroatlantického prostoru.

Spolupráce je prakticky realizována v programu Partnerství pro mír (Partnership for Peace - PfP). Program byl iniciován USA v lednu 1994 k posílení vazeb Aliance s novými demokraciemi v zemích bývalého sovětského bloku a s tradičně neutrálními evropskými státy v zájmu evropské bezpečnosti. (10) Zvláštní vztahy byly nastaveny se dvěma zeměmi PfP – Ruskem a Ukrajinou. (11) Přestože účast v programu nezaručuje automaticky vstup do NATO, je nejlepší přípravou pro země, které mají o členství zájem.

PfP je programem praktické dvoustranné spolupráce mezi jednotlivými partnerskými zeměmi a NATO. Program umožňuje partnerům rozvíjet individuální vztahy s Aliancí podle jejich preferencí pro oblasti spolupráce. Hned v roce 1995

se do první velké operace pod vedením NATO v Bosně a Hercegovině zapojily vedle zemí členských i země PfP. Stejně aktivně se země PfP později zapojily i do boje Aliance proti mezinárodnímu terorismu, nebo při nasazení sil v Afghánistánu.

Program je podmíněn závazkem dodržování demokratických principů, na kterých je Aliance sama založena. Hlavním důvodem existence PfP je zvýšení stability, omezení hrozeb pro mír a posilování bezpečnostních vztahů mezi jednotlivými partnery a NATO, ale i mezi partnerskými zeměmi navzájem. Program je navrhován individuálně pro každého partnera, přizpůsobován jeho potřebám a společně zaváděn na úrovni a tempem zvoleným partnerskou zemí. Aktivita nabízené v rámci programu PfP zahrnují doslova každou z oblastí činnosti NATO, včetně reformy obranného sektoru, obranného plánování, vzdělávání a výcviku, vojenské spolupráce a cvičení, civilního nouzového plánování i spolupráce v otázkách vědy a životního prostředí. Partnerské země v současnosti navíc spolupracují s odlišnou Aliancí a používají odlišné alianční nástroje k přizpůsobení spolupráce svým potřebám než třeba země, které se jako první změnilo z partnerů v členy NATO (ČR, Maďarsko, Polsko). PfP zahrnuje země širokého spektra. Některé otevřeně vyhlásily svůj záměr stát se v budoucnosti členy NATO (Gruzie, Makedonie – FYROM). Jiné chtějí spolupracovat s Aliancí, ale zároveň si chtějí uchovat rovnováhu ve vztazích s Ruskem a dalšími zeměmi Východu (Arménie, Kazachstán). A další, které díky vnitropolitickému vývoji, změnilo svůj postoj vůči NATO (Ukrajina). Aliance tuto různorodost vítá a představila množství nástrojů, aby pomohlo partnerům formulovat jejich představy o hloubce a formě spolupráce tak, aby jim plně vyhovovala. Program individuálního partnerství (Individual Partnership Program – IPP) pokládá základy spolupráce s Aliancí a je uzavřen s každým z partnerů. Program je schvalován na dva roky a umožňuje partnerům identifikovat konkrétněji oblasti spolupráce. Ještě o krok dále jde Akční plán individuálního partnerství (Individual Partnership Action Plan – IPAP), který je určen partnerům stojícím o intenzivnější dialog s NATO. Dalším stupněm spolupráce je Akční plán členství (Membership Action Plan – MAP), sloužící jako hlavní nástroj přípravy partnerů ke splnění podmínek členství v NATO. Zatímco IPAP se řídí požadavky partnerů na oblasti spolupráce s Aliancí, MAP poskytuje partnerům pomoc při přibližování se nárokům a požadavkům na členství. Národní roční program (Annual National Program – ANP) vyjadřuje úroveň spolupráce Gruzie a Ukrajiny

s NATO a jde také nad rámec IPAP, ale volí jinou cestu, než MAP. (12) Bez ohledu na formu, kterou si země PfP zvolí, cesta bližší spolupráce s NATO zahrnuje transformaci veřejného i soukromého sektoru za účelem podpory demokracie, kvalitní státní správy, vymahatelnosti práva a udržitelného sociálního a ekonomického rozvoje. Ještě dále jdou reformy bezpečnostního sektoru. Zejména revize národních bezpečnostních plánů a rozpracování IPAP, MAP či ANP vyžadují, aby ministerstvo obrany pochopilo, že tradiční funkce obrany již nejsou pouze jeho odpovědností. (12)

Na summitu v Lisabonu 2010 se spojenci rozhodli změnit přístup k partnerským programům a nabídka aktivit a cvičení pro země PfP se otevřela i pro všechny ostatní země spolupracující s NATO. V současné době je v programu PfP 22 zemí Evropy a střední Asie (Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Finsko, Gruzie, Irsko, Kazachstán, Kyrgyzstán, Makedonie - FYROM, Malta – od dubna 1995 do října 1996 a od dubna 2008 dosud, Moldavsko, Rakousko, Rusko, Srbsko, Švédsko, Švýcarsko, Tádžikistán, Turkmenistán, Ukrajina, Uzbekistán). Dalších 12 zemí programem PfP prošlo dříve, než se stalo členskými zeměmi NATO (Česká republika, Maďarsko, Polsko – členové od roku 1999; Bulharsko, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko – členové od roku 2004; Albánie, Chorvatsko – členové od roku 2009). (6)

2.2 Středomořský dialog

Oblast Středomoří je důležitá pro stabilitu a bezpečnost Evropy. Vzhledem k tomu, že část členských zemí NATO leží na pobřeží Středozemního moře, je tato oblast velmi důležitá i pro Alianci. V období studené války byla prvotním cílem NATO kontrola aktivit sovětské Středomořské flotily a minimalizace politického vlivu SSSR na země severní Afriky a Středního Východu. (13) Region přirozeně nezmizel z hledáčku Aliance ani po skončení studené války. Před vznikem Středomořského dialogu byly ale bezpečnostní zájmy regionu otázkou jednotlivých zemí, včetně několika členů Aliance. (13)

Severoatlantická rada (NAC) vyjádřila v roce 1994 prakticky názor, že bezpečnost Evropy je úzce spojena s bezpečností ve Středomoří tím, že iniciovala program nazvaný Středomořský dialog (MD). NATO v rámci programu sledovalo tři základní cíle: přispět k bezpečnosti a stabilitě regionu, dosáhnout lepšího vzájemného porozumění a eliminovat

případné předsudky či nepochopení vůči Alianci mezi zeměmi dialogu. Program je založen na politickém dialogu a praktické spolupráci. Program je v principu bilaterální (NATO + 1), přesto ale umožňuje i pravidelná multilaterální jednání (NATO + 7). Od začátku se do programu zapojilo pět zemí (Egypt, Izrael, Mauretánie, Maroko a Tunisko), později se připojily další dvě (Alžírsko, Jordánsko). (13) Středomořský dialog se tak vyvinul v unikátní mnohonárodní fórum, kde se 28 spojenců, Izrael a klíčové arabské země pravidelně setkávají dohromady. (14)

Úspěšný start programu a jeho další rozvoj je založen na několika principech:

- rovnoprávnost – všem partnerským zemím Středomoří jsou nabídnuty stejné podmínky pro spolupráci s Aliancí;
- různorodost – umožňující postup přesně přizpůsobený zvláštním potřebám každé z partnerských zemí. Programy individuální a partnerské spolupráce (Individual and Partnership Cooperation Program - IPCP) umožňují zájemcům formulovat hlavní krátkodobé i dlouhodobé cíle pro jejich spolupráci s Aliancí, v souladu s aliančními cíli a politikou pro Středomořský dialog;
- začlenění – všechny země programu musí cítit stejnou snahu o spolupráci;
- oboustranné zapojení – program předpokládá zapojení obou stran dialogu. NATO hledá podporu partnerů pro dosažení úspěchu cestou pravidelných konzultací s důrazem na praktickou spolupráci;
- nenaléhání – každý z partnerů si může zvolit jak tempo, tak rozsah spolupráce s Aliancí, ta na ně nechce v ničem naléhat;
- vzájemné doplňování a posilování – úsilí Středomořského dialogu se doplňuje a vzájemně posiluje s regionálními programy dalších mezinárodních organizací, jako např. „Unie pro Středomoří“ Evropské unie, nebo „Středomořská iniciativa“ Organizace pro bezpečnost a Spolupráci v Evropě;
- různorodost – Středomořský dialog bere v potaz a respektuje regionální, kulturní a politický kontext jednotlivých partnerů. (6)

Přestože program je založen na principu samofinancování, spojenci se domluvili na možnosti zvážení žádostí partnerů o finanční podporu jejich účasti v aktivitách programu. (13)

Na summitu Aliance v Madridu v roce 1997 byla v podřízenosti Severoatlantické rady zřízena Středomořská skupina spolupráce (Mediterranean Cooperation Group – MCG), která byla za program plně zodpovědná až do roku 2011, kdy byla nahrazena Výborem pro politiku a partnerství (Political and Partnership Committee – PPC), zodpovědným za všechny partnerské programy Aliance. Výbor se schází pravidelně na úrovni politických poradců stálých zastoupení při NATO k diskusi o všech záležitostech vážících se k programu, včetně jeho dalšího rozvoje.

Politické konzultace ve formátu NATO + 1 probíhají pravidelně jak na úrovni velvyslanců, tak na úrovni pracovní. Jednání poskytují příležitosti k výměně názorů a stanovisek na spektrum otázek vztahujících se k bezpečnostní situaci ve Středomoří, ale i k dalšímu rozvoji politické a praktické spolupráce v regionu. Jednání ve formátu NATO + 7 se také konají pravidelně a často následují po jednáních NATO na úrovni ministrů, náčelníků generálních štábů nebo nejvyšších představitelů vlád a států. (6)

Události 11. září 2001 způsobily zásadní posun ve směřování Středomořského dialogu tím, že se dostal do popředí strategické doktríny Aliance. Během summitu v Praze v roce 2002 se Aliance rozhodla zásadně posílit politické a praktické dimenze programu. Změna programu byla nutná vzhledem k síle hrozby, kterou terorismus znamenal pro členy i partnery NATO. (13) Intervence koaličních vojsk pod vedením USA do Iráku v roce 2003 zesílilo negativní vnímání USA a jejich zahraniční politiky obyvatelstvem regionu. Těmto lidem mnohdy USA a NATO splývají v jedno, takže se toto negativní vnímání odráželo i ve vnímání Aliance. Proto summit NATO 2004 v Istanbulu znamenal velmi zásadní změnu, která dále rozšířila jak politické, tak praktické rozměry programu a hlavně nebývale rozšířila spolupráci vojenskou. (13) Summit Aliance v Rize v roce 2007 odstartoval Iniciativu NATO pro spolupráci ve výcviku (NATO Training Cooperation Initiative – NTCI), která rozšiřovala existující formy spolupráce se zeměmi Středomořského dialogu zřízením „Kurzů NATO pro regionální spolupráci“ v NATO Defense College v Římě.

Nová Strategická koncepce přijatá na summitu v Lisabonu v listopadu 2010 definuje tři hlavní priority Aliance. Spolupráce v zajišťování bezpečnosti je jednou z nich. Země Středomořského dialogu byly také aktivně zapojeny do diskusí vedoucích k formulaci koncepce. Strategická koncepce konkrétně hovoří o Středomořském dialogu takto: „Jsme

pevně oddáni rozvoji přátelských vztahů a spolupráce se všemi zeměmi Středomoří a v nadcházejících letech zamýšlíme dále rozvíjet Středomořský dialog. Naším cílem bude prohloubení spolupráce s nynějšími členy Středomořského dialogu a otevřenost pro vstup dalších zemí regionu do Středomořského dialogu“. (4)

Aktivity praktické spolupráce mezi NATO a jednotlivými zeměmi, které zahrnují semináře, workshopy, konzultace a další aktivity v oblasti modernizace ozbrojených sil, civilního nouzového plánování, krizového řízení, bezpečnosti hranic, nešíření zbraní hromadného ničení, spolupráce ve vědě a ochraně životního prostředí jsou shrnuty a aktualizovány v ročních programech spolupráce. Tyto programy zahrnují hlavně vojenskou spolupráci, ať už se jedná o návštěvy v institucích NATO, účast v kurzech NATO, nebo vysílání pozorovatelů na vojenská cvičení Aliance. Zároveň jednotlivé země programu hostí ve svých přístavech válečné lodě Aliance a ve svých výcvikových institucích alianční mobilní výcvikové týmy. Od počátku roku 2012 bylo zemím Středomořského dialogu otevřeno jednotné menu partnerské spolupráce, jehož vznik schválili ministři zahraničních věcí na jednání v Berlíně v dubnu 2011, a které tím znásobilo nabídku možných aktivit přístupných pro země Středomořského dialogu.

Protesty, konflikty a ozbrojené srážky, které od přelomu let 2010 – 2011 pokračují dosud, a které nazýváme souhrnně Arabské jaro, přinesly do regionu Středomoří nestabilitu i úrodnou půdu pro hrozbu terorismu pro jižní státy Aliance. Podle zástupce generálního tajemníka Alexandra Vershbowa se tak Středomořský dialog stal cennějším, než kdy jindy. (14)

Můžeme se ale jenom dohadovat, nakolik program Středomořský dialog přispěl k vybudování důvěry mezi NATO a zeměmi regionu a vedl tak dokonce k zapojení do široké koalice proti největší současné bezpečnostní hrozbě, Islámskému státu.

2.3 Istanbulská iniciativa pro spolupráci

Dalším z programů regionální spolupráce NATO s nečlenskými zeměmi je Istanbulská iniciativa pro spolupráci (Istanbul Cooperation Initiative – ICI). Iniciativa byla vyhlášena na červnovém summitu 2004 v tureckém Istanbulu a jejím základem je strategický zájem Aliance na bezpečnosti a stabilitě v oblasti Perského zálivu. Program se zaměřuje na bezpečnostní výzvy a zapojení jednotlivých zemí do aktivní spolupráce s Aliancí. (6) Program se v počátku zaměřil na šest členských zemí Rady pro spolupráci

v Perském zálivu (Gulf Cooperation Council - GCC)¹⁰, ale je otevřen všem zemím oblasti, které se ztotožňují s jeho cíli, zvláště bojem proti terorismu a bojem proti šíření zbraní hromadného ničení. Pozvání do programu přijaly v roce 2005 čtyři země – Bahrajn, Katar, Kuvajt a Spojené arabské emiráty (SAE). Omán a Saúdská Arábie se rozhodly nepřipojit se, ale pozvání neodmítly. (15)

Politické konzultace se po pomalém a opožděném startu (poprvé NAC + 4 v roce 2008) staly postupně častějšími a rozšířily se na různé úrovně. Konzultací k některým otázkám se v rámci programu zapojují kromě zemí ICI i Saúdská Arábie a Omán. Za vrchol v tomto smyslu můžeme považovat první setkání na úrovni ministrů zahraničních věcí zemí NATO a ICI v dubnu 2014.

V uplynulých deseti letech se země programu staly významnými přispěvateli do mezinárodního úsilí k zajištění bezpečnosti a stability. Zatímco Bahrajn a Spojené arabské emiráty se přímo vojensky zapojily do sil ISAF pod velením NATO, Katar a Kuvajt se zapojily do mezinárodního úsilí v Afghánistánu jinými formami. Katar a Kuvajt se ale vojensky zapojily do operace koaličních vzdušných sil pod velením NATO Unified Protector v Libyi v roce 2011. Kuvajt také nabídnul Alianci, že na svém území zřídí regionální centrum ICI. Summit NATO v USA 2012 potvrdil zájem o prohloubení spolupráce v rámci ICI a zároveň přizval další země regionu k připojení se do programu. (6)

Praktická spolupráce se od roku 2011, tak jako u ostatních regionálních programů, řídí jednotným partnerským menu spolupráce, otevřeným pro všechny partnerské země. V oblasti vzdělávání NATO Defense College v Římě zřídila v roce 2009 kurzy zabývající se i problematikou Středomoří a Perského zálivu, kterých se účastní nejen posluchači, ale i přednášející ze zemí regionu Středomoří a Perského zálivu (ICI, Ománu a Saúdské Arábie). (15)

---

¹⁰ GCC byla ustavena z iniciativy Saúdské Arábie 25. 5. 1981k zabránění možného rozšíření islámské revoluce (1979) z Íránu a ke snížení rizika destabilizace z důvodu vypuknutí války Irák – Írán (22. 9. 1980).

2.4 Rada NATO - Rusko

Formálním základem vztahů NATO s Ruskou Federací je doposud smlouva z roku 1997¹¹, která založila Stálou společnou radu (Permanent Joint Council – PJC), jako mechanismus pro konzultace a vzájemnou spolupráci. Tento mechanismus byl ale po několika letech nahrazen novou institucí. V rámci summitu NATO – Rusko v Římě byla totiž 28. 5. 2002 deklarací založena Rada NATO – Rusko (NATO – Russia Council – NRC), která měla sloužit jako mechanismus pro konzultace, hledání shody, spolupráci, přijímání společných rozhodnutí a společných akcí. (6) Tím se vzájemná spolupráce posouvala na kvalitativně vyšší úroveň a dále vyčlenila Rusko ze skupiny států zapojených do programu PfP. Zásadním rozdílem byla změna formátu jednání, která zvýraznila důležitost vztahů s Ruskem pro Alianci. Zatímco v rámci PJC se jednalo o formát „NATO (jako organizace) + 1“, v rámci NRC se formát změnil na „členské státy + 1“. Z bilaterálního fóra se tak stalo fórum multilaterální, kde Rusko spolupracuje s jednotlivými členskými zeměmi Aliance jako rovnocenný partner (v současnosti tedy jde o formát 28 + 1) na širokém spektru bezpečnostních otázek společného zájmu. Spolupráce v rámci NRC se soustředí na oblasti vzájemného zájmu, které byly vyjmenovány již v zakládající smlouvě 1997. Mezi nejdůležitější patří boj proti terorismu a obchodování s drogami, společné operace pod pravomocí Rady bezpečnosti OSN nebo OBSE, prevence a řešení konfliktů, kontrola konvenčních zbraní a opatření k posílení důvěry, otázky jaderné bezpečnosti, prevence šíření zbraní hromadného ničení a dokonce protiraketová ochrana bojiště. Výčet ve smlouvě není konečný a další oblasti mohou být po vzájemné dohodě doplněny. (6) Jednání NRC se konají na různých úrovních a v různé periodicitě. Nejméně jednou za měsíc, za řízení generálního tajemníka NATO, jedná NRC na úrovni velvyslanců a vojenských představitelů národních zastoupení při NATO. Obvykle dvakrát do roka jednají ministři zahraničních věcí, ministři obrany a náčelníci generálních štábů. Nejvyšší úrovní jednání bývá summit hlav států a vlád. (6)

Vztahy mezi NATO a Ruskou federací, jejich spolupráce a v jejím rámci i NRC, ale nebyly vždy hladké a bez problémů. Ve dvou případech došlo dokonce k zastavení praktické spolupráce, včetně formálních jednání NRC. V prvním případě byl důvodem

---

¹¹ NATO-Russia Founding Act on Mutual Relations, Cooperation and Security

konflikt mezi Gruzii a Ruskem o separatistické oblasti Abcházii a Jižní Osetii v srpnu 2008. V reakci na gruzínskou krizi Aliance zmrazila spolupráci s Ruskem na více než rok. (16) Obdobnou reakci vyvolala anexe části ukrajinského území - Krymského poloostrova – Ruskem na jaře 2014. Jelikož Ukrajina je také strategickým partnerem Aliance, reakce byla rychlá a zásadní. Ministři zahraničních věcí NATO počátkem dubna 2014 vydali prohlášení odmítající nelegální anexi Krymu a oznamující pozastavení praktické civilní i vojenské spolupráce Aliance s Ruskem. Zároveň ale připustili, že politický dialog v rámci NRC na úrovni velvyslanců a vyšší může pokračovat dle potřeby k výměně stanovisek a názorů především k této krizi. (17) Naděje NATO na dlouhodobé strategické partnerství s Ruskem založené na přátelských vztazích a spolupráci se ale nenaplnily. Toto téma nebylo dokonce ani na programu posledního summitu NATO ve waleském Newportu v září 2014. (18) Aliance si tak pravděpodobně vytvořila prostor k důkladnému promyšlení a formulování názoru na budoucí uspořádání vztahů s Ruskou federací. Převažujícím zájmem je znovuzapojení Ruska do bezpečnostního rámce euroatlantického prostoru. V souladu s tímto názorem by spolupráce měla být omezena pouze dočasně. (18)

2.5 Komise NATO - Ukrajina

Ukrajina se již v roce 1991 stala členem Severoatlantické rady pro spolupráci (NACC), (později přeměněné na Euroatlantickou radu partnerství - EAPC) a v roce 1994 jedním ze zakládajících členů programu Partnerství pro mír (PfP). Během červencového summitu 1997 ve španělském Madridu podepsala formálně Aliance s Ukrajinou Chartu o individuálním partnerství (Charter on Distinctive Partnership). Charta se stala základem budoucích vzájemných vztahů, a také ustanovila Komisi NATO – Ukrajina (NATO – Ukraine Commission – NUC). Komise se stala fórem pro vzájemné konzultace o bezpečnostních otázkách a řídicím orgánem pro jednotlivé oblasti spolupráce. Pod záštitou NUC byly založeny společné pracovní skupiny pro jednotlivé oblasti. Za zvláště důležitý můžeme považovat Politický a partnerský výbor (Political and Partnerships Committee – PPC), který zodpovídá za přípravu ročních programů a jednání NUC na vysoké úrovni. Velmi důležitou je i pracovní skupina pro obrannou reformu (Joint Working Group on Defense Reform), v jejímž rámci probíhají jak konzultace, tak praktická spolupráce v klíčové oblasti reformy sektoru bezpečnosti

a obrany. V letech 1997 a 1999 otevřelo NATO v hlavním městě Ukrajiny Kyjevě jednak Informační a dokumentační centrum a jednak svoji styčnou kancelář. (6)

Klíčovým okamžikem ve vývoji vztahů Aliance s Ukrajinou se stal květen 2002, kdy tehdejší prezident Kučma ohlásil ambice Ukrajiny stát se v budoucnosti členským státem NATO. Jenom o několik měsíců později byl na jednání NUC ve formátu ministrů zahraničních věcí v Praze přijat Akční plán NATO - Ukrajina. V následujících letech se spolupráce zintenzivňovala v zájmu podpory ukrajinské aspirace na členství v Alianci. Ukrajina se také postupně zapojovala do dalších operací pod velením NATO. Na bukurešťském summitu v roce 2008 Aliance potvrdila vůli přijmout v budoucnosti Ukrajinu mezi členy, což vede k ještě užší spolupráci s cílem pomoci Ukrajině s reformami nutnými pro vstup země do Aliance. Od roku 2009 navíc NUC každoročně posuzuje pokrok v oblastech zahrnutých do Ročního národního plánu (Annual National Program – ANP). Program sdružuje v pěti kapitolách klíčové oblasti pro reformu: politické a ekonomické otázky, otázky obrany a vojenství, zdroje, bezpečnostní otázky a legislativní otázky. (6) Zodpovědnost za reformy je především na Ukrajině, které se dostává podpory i důrazného připomenutí, aby snahy o reformy brala vážně a urychlila je ve smyslu posilování demokracie, vymahatelnosti práva, ochrany lidských práv a tržní ekonomiky. Ve vzájemné spolupráci hraje klíčovou roli pomoc Ukrajině ve snaze zásadním způsobem transformovat sektor obrany a bezpečnosti.

Nová ukrajinská vláda v čele s prezidentem Viktorem Janukovičem se počátkem roku 2010 rozhodla pokračovat v dosavadní spolupráci s NATO, ale otázku budoucího členství své země v Alianci přehodnotila. I přesto se spolupráce nadále rozvíjela o nové oblasti a pokračovalo i zapojení Ukrajiny do operací pod velením NATO.

Situace na Ukrajině se vyhroutil v zimě a na jaře roku 2014, kdy Ruská federace anektovala Krymský poloostrov a příslušníci ruských ozbrojených sil operovali ilegálně na území Ukrajiny. V následujících měsících přijímá Aliance řadu opatření na podporu Ukrajiny a jejích schopností zajistit vlastní bezpečnost. (6) Na zářijovém summitu ve Walesu se hlavy států a vlád NATO sešly s ukrajinským prezidentem Porošenkem a vydaly společné prohlášení NUC na nejvyšší úrovni. Prohlášení odsuzuje porušování mezinárodního práva ze strany Ruska anexí Krymu a záměrnou destabilizaci východní Ukrajiny. Prohlášení také vyjadřuje podporu snahám ukrajinské vlády o politické řešení

situace bez zásahu z vnější. Přesto vítá zapojení mezinárodních organizací (OBSE, EU a Rada Evropy) do snah o zmírnění napětí a mírového řešení situace. Prohlášení zdůrazňuje důležitost strategických konzultací v rámci NUC, které povedou posílení podpory snah Ukrajiny o zajištění vlastní bezpečnosti. Kromě již probíhající spolupráce jsou vyjmenovány i nové oblasti, na které se podpora Aliance a bilaterálně i jejich členů soustředí. (19) Počátkem prosince 2014 se NUC sešel ve formátu ministrů zahraničních věcí, aby posoudil vývoj situace na Ukrajině od jednání zářijového summitu. Ve společném prohlášení vydaném na závěr setkání došlo k dalšímu odsouzení Ruska za záměrnou destabilizaci východní Ukrajiny, dodávky těžkých zbraní separatistům a porušování dohod dosažených v září v běloruském Minsku. Zároveň je zdůrazněna podpora nutným politickým i ekonomickým reformám probíhajícím na Ukrajině. Podpora schopností Ukrajiny zajistit svoji bezpečnost se nadále zvyšuje a rozšiřuje. Opakovaně se zdůrazňuje podpora Aliance ukrajinské suverenity, nezávislosti a územní celistvosti v mezinárodně uznaných hranicích. (20)

Spolupráce mezi NATO a Ukrajinou je v současné době nejintenzivnější v historii. Příčiny této situace jsou ale bohužel velmi nešťastné.

2.6 Komise NATO - Gruzie

Gruzie je jedním z nejvážnějších kandidátů na členství v NATO. Přispívá aktivně do aliančních operací a spolupracuje aktivně jak se členy, tak s partnery Aliance, v mnoha oblastech. Formální vztahy byly zahájeny vstupem Gruzie do nově založené Severoatlantické rady pro spolupráci (NACC), nahrazené v roce 1997 Euroatlantickou radou pro spolupráci (EAPC). Gruzie se stala členem programu Partnerství pro mír hned od jeho vzniku v roce 1994. Od roku 1999 začíná Gruzie vojensky přispívat do aliančních operací (síly KFOR v Kosovu) a od roku 2001 hostí na svém území mnohonárodní vojenská cvičení PfP. V roce 2002 Gruzie deklarovala svoji ambici vstoupit do NATO. „Růžová revoluce“ v roce 2003 a tlak na demokratické reformy se staly katalyzátorem intenzivnějšího partnerství s Aliancí. (21) Na tomto základě se v roce 2004 stává Gruzie první zemí, která s Aliancí vypracovává Individuální partnerský akční plán (Individual Partnership Action Plan – IPAP). Na bukurešťském summitu v dubnu 2008 Aliance souhlasila s tím, že Gruzie se v budoucnu stane členem. Toto rozhodnutí opakovaně potvrdily i následující summity v dubnu 2009 (Štrasburk/Kehl), listopadu

2010 (Lisabon) a květnu 2012 (Chicago). Po ozbrojeném konfliktu mezi Gruzii a Ruskou federací v srpnu 2008 vyzvala Aliance k mírovému a trvalému řešení situace, založenému na respektu ke gruzínské nezávislosti, suverenitě a územní celistvosti. (6) Zároveň navrhuje založení Komise NATO – Gruzie (NATO – Georgia Commission - NGC) k dohlížení na proces přípravy země na členství, zahájený na summitu v Bukurešti i jako fórum pro politické konzultace i praktickou spolupráci. Hned v září navštívila Severoatlantická rada (NAC) v čele s generálním tajemníkem NATO Gruzii a dochází k podpisu Rámcového dokumentu zřizujícího NGC. Bezprostředně po podpisu se ve Tbilisi uskutečnilo zahajovací zasedání komise. (6) NGC zasedá pravidelně na úrovni velvyslanců a vojenských představitelů při NATO. Několikrát ročně se sejde NGC na úrovni ministrů zahraničí, ministrů obrany či náčelníků generálních štábů. Vrcholnou úrovní jednání NGC bývá summit hlav států a vlád. Souběžně se vznikem NGC byl ustanoven nový formát pro vojenskou spolupráci – Vojenský výbor s Gruzii.

Jednou z oblastí, na kterou je spolupráce v rámci NGC od samého počátku zaměřena, je oblast vojenského vzdělávání a výcviku. Konzultace v NGC se hlavně týkají gruzínské úsilí o reformu politického, vojenského a bezpečnostního sektoru a alianční pomoci těmto procesům i otázek bezpečnosti v regionu. Od svého budoucího člena Aliance očekává funkční demokratický politický systém založený na tržní ekonomice, spravedlivé zacházení s příslušníky menšin, závazek k mírovému řešení sporů, schopnost a ochotu vojensky přispívat do Aliance, snahu o dosažení interoperability s ozbrojenými silami ostatních spojenců a závazek k civilně – vojenským vztahům a institucionálním strukturám. (21)

V roce 2010 byla ve Tbilisi otevřena styčná kancelář Aliance. V dubnu následujícího roku je poprvé vydáno společné prohlášení ministrů zahraničních věcí NGC. Severoatlantická rada znovu navštěvuje Gruzii, a to vede k přijetí dalších konkrétních opatření k přiblížení země k Alianci. (6) Pokračují vzájemné návštěvy a jednání dokonce i na nejvyšší úrovni a v roce 2012 Gruzie zdvojnásobila svůj vojenský kontingent v Afghánistánu a stala se tak největším přispěvatelem – nečlenem Aliance - do sil ISAF. (21)

Na summitu ve Walesu v září 2014 Aliance jednak ocenila pokrok od bukurešťského summitu, a také podpořila robustní opatření k podpoře úsilí Gruzie

o dosažení jejího cíle – členství v Alianci. (6) Od roku 2015 Gruzie také nabídla zapojení svých vojáků do pohotovostních jednotek NATO Response Force (NRF).

2.7 Globální partnerství

Od roku 1998 NATO otevíralo své různé aktivity, konference, semináře a cvičení zemím z celého světa. Na základě rozhodnutí NAC, se takové země, nazývané kontaktní země, mohly případ od případu účastnit aktivit určených zemím některého z formálních programů spolupráce. Summity v Rize (2006) a Bukurešti (2008) znamenaly další posun ve spolupráci Aliance jak se zeměmi partnerských programů, tak se zeměmi mimo tyto programy.

NATO tak dnes úzce spolupracuje individuálně se zeměmi, s kterými v uplynulých letech vybuďovalo bilaterální vztahy, ač nejsou členy žádného z formálních programů spolupráce (EAPC, PfP, MD, ICI). Tyto země jsou nazývány globálními partnery (Global Partners) a patří mezi ně Afghánistán, Austrálie, Irák, Japonsko, Korejská republika, Mongolsko, Nový Zéland a Pákistán. (6) Globální partneři spolupracují s Aliancí v oblastech společného zájmu podle vlastní volby.

Otevřenost ke spolupráci se zeměmi a organizacemi z celého světa, které o ni projeví zájem, byla Aliancí vyjádřena v nové Strategické koncepci přijaté na lisabonském summitu v roce 2010. Tento krok byl snahou o reformu politiky vztahů s partnery. (4) Nová politika partnerství byla schválena ministry zahraničí v dubnu 2011. Tato politika nabídla stejný základ pro spolupráci a dialog všem partnerským zemím bez ohledu na to, v rámci jakého programu s Aliancí spolupracují. Tím se i globálním partnerům otevřel přístup k partnerským aktivitám stejně, jako zemím formálních programů spolupráce. Navíc se otevřely možnosti k jednání o různých oblastech společného zájmu, která spojí dohromady členy Aliance, partnery a země, s nimiž NATO nemusí mít ani bilaterální programy spolupráce. Mezi takové země patří například Čína, Indie, Indonésie, Kolumbie, Malajsie či Singapur. (6)

Jednou z nejdůležitějších oblastí spolupráce je zapojení globálních partnerů i dalších zemí do operací pod velením NATO. To platí již od operací na Balkáně, kde se v Bosně a Hercegovině zapojily Argentina a Chile a v Kosovu opět Argentina. Do sil ISAF v Afghánistánu přispěly svými jednotkami Austrálie, Korea a Nový Zéland, zatímco Japonsko zvolilo jinou formu účasti v podobě financování množství rozvojových

projektů a rozmístění styčných důstojníků. (6) Pro veškeré úsilí mezinárodního společenství a NATO v Afghánistánu je ale klíčová podpora dalšího z globálních partnerů - Pákistánu. Na základě zkušeností ze společných operací, do nichž se partnerské země zapojují s veškerou zodpovědností, změnil se po lisabonském summitu i politicko - vojenský rámec, řídící účast partnerů v aliančních operacích. Zatímco jednotky partnerů se účastní operací na stejném základě jako jednotky zemí NATO, uplynulé roky změnily přístup Aliance v tom, že partnerské země jsou zapojovány i do tvorby rozhodnutí na politické úrovni pro operace, jichž se samy účastní.

3. DEFENSE EDUCATION ENHANCEMENT PROGRAM

Jednou z cest spolupráce NATO a partnerských zemí k posílení bezpečnosti budováním obranných institucí a rozvojem lidských zdrojů je v tomto ohledu i kariérové vzdělávání vojáků i civilistů. Mnozí věří, že vzdělání – změna myšlení a přístupu k vojenské výuce a výzkumu – a nikoliv vojenský hardware nabízí nejlepší příležitost uspět. (12) Důležité je, že NATO i jednotliví členové se společně s některými partnery vydaly cestou spolupráce při budování kapacit a schopností v oblasti vzdělávání. Transformace vzdělávání a výcviku je vysokou prioritou, která ale může trvat desetiletí. Právě schopnost pokračovat v transformaci dlouhodobě je klíčová a závisí na ní úspěch úsilí v jednotlivých zemích. Tento proces bude navíc vyžadovat i trpělivost, neboť žádná transformace neproběhne přes noc. (12)

Změna způsobu myšlení, způsob jak lidé přistupují k problémům, jak analyzují a vyhodnocují možné cesty řešení, a jak provádí zadání úkolu, představuje a bude představovat znatelnou výzvu pro ozbrojené síly i do budoucnosti. Partnerské země navíc uznaly potřebu rozšířit vzdělávání a výcvik i o další otázky širokého spektra bezpečnostní problematiky. I proto se vzdělávání a výcvik pro ně staly jednou z priorit, což se odrazilo v aktualizovaných plánech a programech IPAP, MAP a ANP.

Novým oříškem k rozlousknutí se tak stala otázka, jak připravit profesionály v oblasti obrany na výzvy 21. století. Neexistuje univerzální seznam schopností, které by vyhovovaly všem zemím i každému jednotlivému příslušníku ozbrojených sil. Ti jsou v moderních operacích využíváni k plnění velmi rozdílných úkolů, od přímých bojových akcí malých jednotek přes operaci k nastolení a udržení stability, podporu rekonstrukce až po úkoly policejního charakteru. Z toho vyplynula potřeba vzdělávat profesionály tak, aby absolventi měli jiné schopnosti než v minulosti. Musí být schopni:

- myslet na strategické úrovni (ne jen na taktické a operační), myslet kriticky a kreativně;
- vést smíšené mezirezortní týmy;
- spolupracovat a přesvědčovat, nejen nařizovat;
- plánovat a řídit vojensko-civilní operace;

- komunikovat (nejen vydávat rozkazy) (12)

S rozvojem a profesionalizací ozbrojených sil západního typu se navíc zásadním způsobem mění role a chápání úloh poddůstojníků a praporčíků (Non-Commissioned Officers – NCOs). Dříve tradiční role, úlohy a odpovědnosti vyhrazené pouze důstojníkům jsou dnes předávány NCOs, což představuje další výzvu na systém přípravy těchto profesionálů. NCOs dnes již nejsou jenom nejnižšími veliteli, ale působí na strategické úrovni ministerstev obrany a generálních štábů, kde se podílejí i na tvorbě strategických dokumentů a legislativy, a tím na ovlivnění směřování těchto institucí. To se samozřejmě projevilo i ve spolupráci Aliance s partnery a zapojení NCOs do této spolupráce.

Výcvik a vzdělávání tu představují navazující spektrum s měnícím se poměrem mezi „čistým“ výcvikem a „čistým“ vzděláváním. (22) V kurzech na nejnižší úrovni převažuje výcvik, ale vzdělávání nelze opominout. U kurzů na vyšších úrovních se podíl vzdělávání zásadně zvyšuje. S překotným rozvojem a rozšířením moderních technologií navíc vyplynula skutečnost, že vojenské vzdělávání nemá jinou šanci, než se přizpůsobovat „digitální generaci“ vojáků.

3.1 Konsorcium Partnerství pro mír

Ve stejném roce, kdy NATO přijalo za členy první tři bývalé členy nepřátelské Varšavské smlouvy (1999), podpořilo i Německo – americkou iniciativu zřízenou k posílení výzkumu a vzdělávání v oblasti obrany a vojenství cestou mezinárodní spolupráce. Tato iniciativa byla nazvána Partnership for Peace Consortium of Defense Academies and Security Studies Institutes (zkráceně PfP Consortium – PfPC) a sídlí v Marshallově Centru v německém Garmisch-Partenkirchenu. K iniciativě se rychle, jako zainteresované země, připojily prostřednictvím svých ministerstev obrany i Švýcarsko a Rakousko, později ještě Kanada, Švédsko, Polsko a NATO HQ (prostřednictvím Political Affairs and Security Policy Division - PASP). PfPC je řízeno správní radou zástupců jednotlivých zemí na úrovni dvouhvězdičkových generálů, v jejímž čele je ředitel Marshallova centra.¹²

---

¹² George C. Marshall European Center for Security Studies v německém Garmisch-Partenkirchen

Aliance v počátku setrvala pouze na podpoře činnosti organizace „v duchu PfP“ s volnou volbou zájmů zainteresovaných zemí a připojivších se partnerských institucí. (23) PfPC se rozhodlo pomáhat partnerským zemím s hledáním cest při reformách bezpečnostního sektoru a vzdělávání v rezortu obrany. V počátečních letech proto sehrálo klíčovou roli švýcarské Centrum pro demokratickou kontrolu ozbrojených sil (Center for the Democratic Control of Armed Forces). (23) Během několika let se do PfPC zapojily stovky institucí. V únoru 2006 to již bylo kolem 350 institucí ze 46 zemí. (24) PfPC vlastně představuje obrovskou virtuální akademii. Dva hlavní úkoly tedy představují administraci této sítě a získávání příslušných znalostí a expertíz. V rámci PfPC funguje devět zeměpisně nebo funkčně zaměřených pracovních skupin. (25) Jedna z těchto pracovních skupin – Education Development Working Group (EDWG) – stála v roce 2006 u vzniku Defense Education Enhancement Program (DEEP).

Základy pro vznik DEEP ale byly, podle mého názoru, položeny již na summitu v Istanbulu v roce 2004. Hlavy států a vlád zemí NATO se, mimo jiné, rozhodly podpořit v rámci svých schopností a zdrojů reformní snahy partnerů, doplňujíc tak úsilí dalších mezinárodních organizací. (24) Toto rozhodnutí tak postavilo reformy sektoru obrany do centra práce se zeměmi PfP. Aliance a partneři v rámci EAPC znovu potvrdili přesvědčení, že jen efektivní a výkonné státní obranné instituce pod civilní demokratickou kontrolou jsou nezbytné pro stabilitu v euroatlantickém prostoru a pro mezinárodní bezpečnostní spolupráci. (26) Vzájemná shoda vedla k odsouhlasení reformního akčního plánu Partnership Action Plan on Defense Institution Building (PAP - DIB), který odrážel základní cíle obranných reform v zemích EAPC/PfP a základní pravidla bilaterální a multilaterální spolupráce v této oblasti. PAP-DIB byl otevřen všem zemím EAPC, ale zdůrazněna byla jeho možná užitečnost zvláště pro země regionu jižního Kavkazu, střední Asie a pro Moldavsko. (26) PAP-DIB definoval deset úkolů důležitých pro budování efektivních a demokraticky zodpovědných obranných institucí i závazek k dialogu, výměně zkušeností a praktické spolupráci při jejich plnění. Jako důležitý krok při realizaci PIP-DAB bylo identifikováno cílené vzdělávání a výcvik určeného personálu. Proto NATO v květnu 2005 navrhlo novou iniciativu podporující tuto cestu (Education and Training for Defense Reform Initiative). Jejím cílem bylo vytvoření mechanismu a nástrojů spolupráce napříč EAPC, které by pomohly plnění PAP-DIB vzděláváním a výcvikem civilního a vojenského personálu k účinnému řízení

národních obranných institucí pod civilní a demokratickou kontrolou. (24) Nabídka vhodných vzdělávacích aktivit měla partnerům zvyšovat jejich schopnost vytvářet a udržovat efektivní demokraticky fungující obranné instituce. NATO jako organizace si bylo vědomo svých omezení ve zdrojích i expertíze, a proto vyzvalo k dobrovolné podpoře nealianční instituce spojenců i partnerů. Mezi tyto instituce patřilo podle generálního tajemníka NATO i PfPC. (24) Následně se tedy NATO HQ připojilo mezi řídicí organizace PfPC.

V roce 2006 se několikrát sešla skupina odborníků na vzdělávání nazývající sama sebe „Přátelé PAP-DIB“ a připravila jednoduchý koncept, na němž později DEEP stavěl. Princip spočíval v zapojení západních odborníků na vzdělávání v oblasti obrany do diskusí s jejich protějšky z partnerských zemí nad třemi tematickými okruhy:

- co učit (obsah učebních plánů)
- jak učit (pedagogika)
- rozvoj pedagogického sboru (mentorování protějšky ze Západu). (23)

Ve stejném období ministerstvo obrany USA, hlavní zdroj financování PfPC, vyzval konsorcium ke konkrétním krokům podporujícím nově představenou politiku budování kapacit partnerů a podmínil další financování PfPC konkrétními výsledky. (23) To byl bezprostřední podnět k prvotnímu definování a pojmenování programu „Defense Education Enhancement Program – DEEP. Navrženým cílem bylo „podporovat profesionalizaci důstojnického sboru a civilních zaměstnanců rezortu obrany partnerských zemí prostřednictvím zlepšených výukových programů a výukových metod, rozvoje pedagogického sboru a vzdělávacích institucí i holistickým vojenským vzděláváním během dlouhodobého zapojení“. (23) Ze strany USA byly vyčleněny finanční prostředky z fondu zřízeného v roce 1994 a určeného na podporu zemí PfP¹³. Postupně se na rozpočtu začalo významněji podílet i NATO.

DEEP pro jednotlivé země měl být navržen na úvodní období tří let a připraven podle specifických potřeb vyjádřených partnery. Tyto potřeby byly formulovány ve spolupráci partnerů a NATO HQ do Individuálního partnerského akčního plánu (IPAP) jednotlivých zemí. Záštitu tímto oficiálním dokumentem, podepsaným oběma

---

¹³Warsaw Initiative Fund (WIF) navržen prezidentem USA Clintonem při projevu ve Varšavě.

stranami, měla také zajistit dostatečný mandát ke změnám v partnerských institucích podílejících se na DEEP. V čele DEEP pro každou zemi měl být zkušený odborník v oblasti obranného vzdělávání – dobrovolník, jemuž měly být hrazeny pouze cestovní náhrady. To představovalo výzvu jak přilákat zkušené akademiky, aby vůbec zvažovali účast v DEEP. Tato obava se naštěstí ukázala jako lichá. Akademiky vedly k zapojení do DEEP důvody jako příležitost k profesnímu růstu, narušení obvyklé pracovní rutiny, nová profesní výzva, šance cestovat a nejméně snaha pomoci kolegům akademikům a jejich zemím zbavit se dědictví studené války. (23) Zatímco USA poskytly v počátku většinu rozpočtu a NATO sehrálo úlohu při přímé komunikaci s jednotlivými partnery ohledně formulování IPAP, koordinace termínů pro jednotlivé aktivity a zapojení odborníků z dalších členských zemí, samotná práce v rámci jednotlivých DEEP a jejich konkrétních aktivit je vykonávána jednotlivci a institucemi na základě dobrovolnosti.

Zeměmi, které mohly na první pohled nejvíce těžit z DEEP byly ty bývalé sovětské republiky, na jejichž území nezůstaly po rozpadu SSSR žádné, nebo jen ojedinělé vzdělávací obranné instituce. U existujících institucí byly vzdělávací programy silně zatížené sovětskou minulostí nebo ruským vlivem. (23) Nečekaně pozitivním přínosem bylo, podle mého názoru, velmi aktivní zapojení institucí z „nových“ členských zemí NATO. Pobaltské státy Estonsko, Litva a Lotyšsko se osamostatnily od SSSR a prošly nelehkou cestou změn, aby se mohly stát členy Aliance. Svůj systém vzdělávání a výcviku v oblasti obrany musely vybudovat od nuly. I proto jsou jejich zkušenosti a příklad velmi užitečné pro ostatní postsovětské státy. Další země bývalé Varšavské smlouvy jako Česká republika, Polsko, Slovensko a Rumunsko vycházely sice z jiné výchozí situace, ale i jejich zkušenosti z uplynulých více než 20 let jsou velmi cenné a partnerskými zeměmi ceněné především v oblasti moderního vysokého vojenského školství a budování profesionálních ozbrojených sil.

K ověření všech záměrů a procesů byl v roce 2007 vybrán Kazachstán. Pilotním projektem PfPC se tak stal DEEP s Národní univerzitou obrany ve Ščučinsku a postupy při něm použité byly zobecněny a využity jako pravidla pro následující roky a další země. Úspěšný start DEEP v Kazachstánu znamenal pozitivní signál k přípravě programů pro další země v roce 2008. NATO při neformálním jednání přesvědčilo národní zastoupení Arménie, Ázerbájdžánu a Gruzie, aby jejich země doplnily problematiku vzdělávání do cílů svých IPAP. Vzápětí se rozběhl otevřený dialog o možné reformě

vzdělávání. V následujících letech se do DEEP zapojovaly další země a program se rozšířil mimo původně zamýšlený rámec zemí EAPC/PfP.

Formálně k iniciování DEEP vede oficiální žádost některého z vysokých představitelů partnerské země (prezident, předseda vlády, ministr obrany, náčelník generálního štábu) adresovaná generálnímu tajemníkovi NATO, nebo jeho zástupci. Aliance ve spolupráci s PfPC a na základě obdržené žádosti osloví země s nabídkou účasti v konkrétním DEEP. Dojde k výběru a jmenování akademického vedoucího pro tento DEEP a určení vhodného termínu k úvodní návštěvě týmu odborníků v zemi žadatele. Úvodní několikadenní návštěva malého týmu slouží k zahájení diskusí s nejvyššími představiteli rezortu obrany žadatelské země i představiteli jednotlivých vzdělávacích institucí, jichž se program má týkat. Výsledkem návštěvy je identifikace konkrétních potřeb, priorit a cílů nastávající vzdělávací reformy partnerské země. Na základě zjištění je vypracován plán konkrétních aktivit (obvykle na dva roky), na kterém se NATO a partnerská země shodnou. Jednotlivé aktivity zaměřené konkrétním směrem jsou uskutečňovány na multilaterální nebo bilaterální bázi, v závislosti na lidských zdrojích, které má NATO, PfPC, nebo jednotlivé země k dispozici pro danou konkrétní oblast. S postupem času a nárůstem počtu zemí žádajících o DEEP byly pro jednotlivé pilíře programu (co učit – jak učit – rozvoj vyučujících) vytvořeny procesy a nástroje využitelné univerzálně.

Aktivity v rámci DEEP se mohou uskutečňovat na území žádající země (návštěvy odborných týmů, workshopy, semináře), v zemi poskytující pomoc v rámci DEEP (návštěva partnerských škol a institucí, účast na kurzech a seminářích), nebo v další zemi (mezinárodní konference a semináře, kurzy v mezinárodních institucích).

Na přelomu starého a nového roku se obvykle koná zhodnocení uplynulého roku a upřesnění plánu aktivit na následující rok, s případným výhledem na rok další. Během diskusí se posuzuje úspěšnost a užitečnost aktivit konaných v uplynulém roce, případně důvody jejich neuskutečnění. V plánu na další rok mohou být upraveny priority spolupráce, její tempo, nebo může dojít k rozšíření plánu o další aktivity.

Klíčovou pro úspěšnost programů DEEP se ukázala udržitelnost. To platí zvláště u osob zapojených jak na straně NATO, PfPC a mezinárodních odborníků, tak na straně hostitelských zemí. Mnohdy je jakýkoliv pokrok a úspěch závislý na osobních vztazích

a důvěře vybudované během spolupráce při jednotlivých aktivitách. Bez této důvěry by nebyly možné otevřené a upřímné diskuse, nutné k tak dramatickým změnám pro jednotlivce, výcvikové a vzdělávací instituce i společnost. (12)

3.2 Vzorové výukové programy – referenční kurikula

První pilíř DEEP – co učit – řeší obecně dva problémy. První z nich, jak PfPC pochopilo již v počátcích projektu, je rozvoj schopností odborníků napsat učební program – kurikulum – s učebními cíli vycházejícími z přijatých principů designu výuky. (23) Správná kurikula také přispívají k pochopení komplexnosti systému kariérového vzdělávání a návaznosti jednotlivých jeho částí – kurzů. Kurikula se navíc protínají a musí být ovlivňována dalšími aspekty systému obrany dané země, počínaje strategií a doktrínou přes vývoj a zavedení systému řízení lidských zdrojů až po to, jakým způsobem jsou zaznamenány a zapracovány zkušenosti z vojenských operací k trvalému vylepšování přípravy. (12)

Druhým problémem je, jak by takové moderní kurikulum mělo vypadat. Pro lepší pochopení role, jakou vzdělávání zastává v širším vojenském chápání, by nemělo být opomenuto několik oblastí:

- vzdělávání a výcvik v doktrínách a obranném plánování
- systém řízení lidských zdrojů, provázaný se systémem kariérového vzdělávání a výcviku;
- systém soustavného revidování a aktualizace učebních plánů;
- vzdělávání poddůstojníků a praporčíků;
- programy pro kadety;
- programy pro nižší důstojníky;
- programy pro vyšší důstojníky;
- programy pro nejvyšší důstojníky a generály. (12)

Kanadská akademie obrany (Canadian Defense Academy – CDA) se v rámci PfPC postavila do čela úsilí při řešení tohoto problému. Mezinárodní tým akademiků z členských i partnerských zemí, pod vedením Dr. Davida Emelifeonwu z CDA, zpracoval podle dokumentu PAP-DIB vzorový učební plán – referenční kurikulum. Kurikulum bylo publikováno v roce 2008 velitelstvím NATO HQ v Bruselu a nebylo

určeno jako recept k úplnému okopírování do jednotlivých vzdělávacích systémů partnerů, ale jako soubor obecných doporučení k využití při práci na vlastních nových učebních plánech s využitím obsahu a metod v referenčním kurikulu navržených. (23) Jelikož se tato iniciativa ukázala jako velmi účinná a efektivní, byly hned v roce 2009 zahájeny, opět pod vedením Dr. Emelifeonwu, práce na následujícím referenčním kurikulu. Při práci na něm se sešel mezinárodní tým akademiků a důstojníků z členských i partnerských zemí. „Generic Officer Professional Military Education Reference Curriculum“ bylo publikováno v angličtině v Bruselu na podzim roku 2011 a bylo následně přeloženo jak do druhého oficiálního jazyka NATO – francouzštiny, tak do ruštiny pro lepší využitelnost v partnerských zemích. Kurikulum popisuje systém a obsahovou náplň tří kariérových kurzů pro důstojníky. Ještě před publikováním důstojnického kurikula byl zahájen třetí projekt této řady. Společně s CDA se tentokrát vedení projektu ujala i Swiss Armed College. Projekt opět vedl Dr. Emelifeonwu, takže mohly být využity jeho zkušenosti z předchozích dvou projektů. Třetí referenční kurikulum bylo zaměřeno na kariérové vzdělávání poddůstojníků a praporčíků (NCOs), a proto obsahovalo několik specifik. Při jeho tvorbě se tentokrát sešli akademici, důstojníci i NCOs z členských a partnerských zemí. Vzhledem k tomu, že některé země mají ozbrojené síly stále postavené na vojácích povinné služby, zatímco jiné jsou již plně profesionální, existují mezi hodnostními sbory NCOs jednotlivých zemí mnohem větší rozdíly, než je to u sboru důstojníků. Tyto rozdíly se týkají hodnostní struktury, průběhu kariér, systému vzdělávání a přípravy atp. Díky úsilí NATO se rozdíly postupně od roku 2005 daří zmenšovat, ale ty stále existují a komplikují spolupráci a interoperabilitu ozbrojených sil. To byl důvod, proč se tvůrčí kolektiv připravující referenční kurikulum pro NCOs rozhodnul zpracovat dokument podrobněji a rozpracovat náplň jednotlivých kurzů do větších detailů. Důraz byl dále položen na to, aby literatura a zdroje doporučené pro jednotlivá témata, učební bloky a moduly, nepocházely pouze z USA a Kanady, ale pocházely i z jiných zemí a mohly být i v jiných jazycích, než angličtině. Proto je třetí referenční kurikulum obsáhlejší než jeho dva předchůdci. „Non-Commissioned Officer Professional Military Education Reference Curriculum (NCO PME RC)“ bylo publikováno v angličtině a oficiálně představeno počátkem roku 2014 na jednání Political and Partnerships Committee (PPC) v NATO HQ v Bruselu za účasti 67 zemí. Během následujících měsíců bylo i toto kurikulum vydáno ve francouzštině a ruštině. Na rozdíl

od předchozích dvou dokumentů, rozhodlo NATO o přeložení kurikula pro NCOs i do arabštiny. Ještě v průběhu roku 2014 bylo toto kurikulum využito jak pro DEEP v Gruzii a Kazachstánu, tak i při práci na změnách systému kariérového vzdělávání a náplni kurzů v některých členských zemích NATO (ČR¹⁴, Kanada, Litva, Slovinsko).

3.3 Rozvoj a příprava vyučujícího personálu

Druhý pilíř („jak učit“) a třetí pilíř (rozvoj pedagogického sboru) programu DEEP se postupně vyvinuly a překrývají natolik, že je z mého pohledu nelze dostatečně od sebe odlišit.

Západní odborníci na vzdělávání navíc moderními metodami používanými při výuce přenášejí obecně centrum pozornosti na studenty a výstup z učení, než na vklad vyučujících a výuky. Vyšší vojenské školy po staletí spoléhaly na studenty jako pasívní příjemce výuky ze strany profesorů a vážených vyšších důstojníků. Pouze některé osvícenější instituce využívaly vyučovací hodiny i pro otázky a odpovědi, ale bez možnosti otevřeně zpochybnit přednášející autoritu. To byl v převažující míře systém, s jakým se odborníci z týmů DEEP setkali v počátcích své práce s institucemi z partnerských zemí. (23) Pro transformaci systémů kariérového vzdělávání v partnerských zemích je důraz na rozvoj lidského kapitálu stejně klíčový jako změny v učebních programech a obsahu kurzů. Lidský faktor je navíc mnohem důležitější pro úspěch transformace i pro udržitelnost nových trendů a změn ve vzdělávání a ve vzdělávacích institucích. Stejně jako u práce na novém systému a obsahu kurzů i při změnách v oblasti přípravy vyučujícího personálu se odborníci týmů DEEP setkali s největšími výzvami, které se dají zevšeobecnit a shrnout do několika bodů:

- rozvoj schopností učit podle existujících a nových učebních programů kurzů, zároveň i rozvoj procesů přípravy programů výuky, jejich revize a úprav;
- zavedení systému personálního řízení přiznávajícího motivační výhody za pedagogickou činnost;

---

¹⁴ V ČR probíhá od srpna 2013 revize a transformace systému kariérového vzdělávání vojáků z povolání. Za základ byla vzata obě referenční kurikula, jak pro důstojníky, tak po publikaci i pro NCOs. Celý nový systém by měl být spuštěn nejpozději k 1. 1. 2017.

- zřízení programu ministerstva obrany pro nábor, výcvik a profesionální rozvoj občanských zaměstnanců rezortu. (12)

S nárůstem počtu zemí, které o DEEP žádají a s vizí reálné šance ovlivnit procesy výuky a jejich výstupy, vzrostla potřeba oslovit stále větší počet učitelů a lektorů z partnerských institucí. Proto byl, pod záštitou U. S. Naval Postgraduate School, vytvořen mezinárodní tým odborníků v oboru pedagogiky. Tým připravil první třídenní workshop k „hledání a rozvoji nápaditých cest výuky a učení se“. (23) Partnerské země byly osloveny, aby vybraly vhodné odborníky, kteří by se takové aktivity zúčastnili. Odezva workshopu byla natolik pozitivní, že PfPC pokračuje v organizování této aktivity každoročně až dosud. Jednotlivé partnerské země se střídají v pořádání mezinárodního workshopu, na který bezprostředně navazuje další workshop určený pouze vyučujícímu personálu hostitelské země, který se připojí k domácím účastníkům mezinárodního workshopu. Působením na stále se zvětšující skupinu pedagogů se zvětšuje i vůle k zavedení změn do partnerských vzdělávacích institucí.

Zvláštní zmínku si zaslouží aktivity DEEP k rozvoji vyučujícího personálu, které se většinou odehrávají na bilaterální úrovni. Jedná se o návštěvy vyučujících z partnerských zemí v institucích členů NATO a PfPC, které jsou aktivně zapojeny v DEEP. Nejde pouze o „stínování“ svých kolegů pedagogů při přípravě na výuku a jejím průběhu, ale i o nahlédnutí do zákulisí systému moderního vzdělávání západního typu. Možnost vidět a zažít tyto zkušenosti na vlastní kůži jsou významným a neocenitelným přínosem při zavádění moderních metod a nových předmětů do výuky.

Nová výzva v přípravě vyučujících se objevila v průběhu roku 2014. Tak, jak programy DEEP zaměřené hlavně na důstojníky a jejich vzdělávání vykazují konkrétní úspěchy a zjevný pokrok, některé země obracejí pozornost, či výstižněji řečeno rozšiřují DEEP i pro oblast NCOs a jejich přípravy. Zatímco do přípravy důstojníků jsou povětšinou zapojeni akademici a pedagogové, v případě kariérového vzdělávání NCOs se často jedná o instruktory, pro jejichž práci není potřebné formální akreditované pedagogické (či jiné) vzdělání. Proto pro přípravu tohoto personálu nejsou vhodné mezinárodní workshopy pro vyučující tak, jak již od roku 2007 v rámci DEEP probíhají. Formát mezinárodního workshopu probíhajícího každoročně v různých zemích je vyzkoušený, vhodný a úspěšný, jeho náplň ale musí být jiná a musí se zaměřit specificky

na přípravu instruktorů pro vzdělávací a výcvikové instituce věnující se přípravě NCOs. V současné době probíhají diskuse nad touto problematikou a první takový workshop by se mohl uskutečnit ještě před koncem roku 2015, nebo v roce 2016.

3.4 Koordinace a řízení programu DEEP

Zatímco v PfPC se řízením a koordinací programů DEEP od jejich vzniku zabývá vedoucí EDWG, v NATO HQ tato zodpovědnost patří malé skupině lidí v sekci PASP mezinárodního štábu. S tím, jak se do programu DEEP zapojují další země, ať už na straně žadatelů, nebo poskytovatelů, program expanduje rychlým tempem a vyvstala potřeba nového nástroje koordinace a řízení. Proto byl i do oblasti obranného vzdělávání aplikován nástroj používaný Aliancí od konce studené války a nazývaný „clearing-house“. Původně vznikl „clearing-house“ jako regionální nástroj pro politiku koordinace a integrace pomoci spojenců z NATO při transformaci ozbrojených sil zemí bývalého Sovětského svazu a Varšavské smlouvy. Členské země Aliance se pravidelně účastnily setkání, aby identifikovaly požadavky na pomoc nečlenským zemím, která nebyla pokryta a aby se domluvily, který spojenec může požadavky na pomoc pokrýt svojí nabídkou aktivit a programů. (27) První regionální „clearing-house“ byl zřízen k podpoře zemí Pobaltí (Estonsko, Litva, Lotyšsko), později následován dalšími pro země Balkánu, Kavkazu (Arménie, Ázerbájdžán a Gruzie, s dodatečným připojením Moldavska) a konečně poslední je věnován pouze Ukrajině. (6) Tak, jak se požadavky na pomoc v rámci DEEP stávaly stále náročnějšími, bylo čím dál obtížnější získat odborníky na pokrytí těchto často velmi specifických požadavků. Proto byl uspořádán „clearing-house“ ne na principu regionálním, ale na principu funkčním. Toto setkání se uskutečnilo jako „The First Functional Clearing-House on Defense Education“ v NATO HQ v Bruselu v září roku 2012. V průběhu jednání akademičtí vedoucí programů DEEP pro jednotlivé země shrnuli průběh programu a konkretizovali požadavky a úkoly, které před nimi jsou. Dalšími účastníky jednání byli zástupci zemí a institucí, které poskytují DEEP podporu a účastní se v něm. Hlavním cílem jednání bylo shrnout požadavky z jednotlivých programů DEEP a usnadnit získání odpovídajících odborníků a institucí schopných na tyto požadavky odpovědět. Jednání se zúčastnilo asi šedesát osob reprezentujících 37 obranných vzdělávacích institucí a štábních prvků NATO a pocházejících z 22 členských a partnerských zemí. (27) Úspěch jednání tohoto fóra znamenal rozhodnutí uspořádat funkční „clearing-house“ každoročně. Následující

jednání se uskutečnila v červnu roku 2013 na Spojeneckém velitelství pro transformaci v americkém Norfolku a v červnu roku 2014 v rumunské Bukurešti. Jelikož rok 2014 znamenal zahájení, či znovuoobnovení programů DEEP zaměřených pouze na přípravu NCOs, byl samostatný blok vyčleněn poprvé i této problematice. Pro rok 2015 se „Functional Clearing-House on Defense Education“ koná na konci června v hlavním městě Rakouska, Vídni. Přestože žádný z programů DEEP nemůže být okopírován z jedné země do druhé, najdou se mnohé obdobné aspekty a prvky. Proto jsou setkání typu „clearing-house“, kde dochází k výměně informací a koordinaci nabídek pomoci ze strany NATO a PfPC velmi užitečné a produktivní.

ZÁVĚR

Organizace Severoatlantické smlouvy byla v roce 1949 založena státy západní Evropy a severní Ameriky jako politická a vojenská organizace přednostně sloužící k ochraně demokratických hodnot a zabránění rozšíření vlivu SSSR v Euroatlantickém prostoru. Základním kamenem NATO se stalo v souladu s Chartou OSN právo na kolektivní obranu. Hlavní důraz byl tak přirozeně kladen na vojenský charakter Aliance. První rozšíření NATO o Německo bylo v roce 1955 bezprostředním podnětem ke vzniku Varšavské smlouvy. Tyto dva zneprátelené pakty si v průběhu studené války vzájemně uvědomovaly svoji sílu a hrozbu vypuknutí válečného konfliktu s případným použitím jaderných zbraní. Jejich pozice byla pevně zakotvená na území členských zemí a neumožňovala dynamický charakter paktů. Proto pohled na evropský prostor mohl připomínat zápasnický ring a v něm dva zápasníky sumo, kteří se vzájemně zastrašovali a byli v sobě pevně zaklesnutí.

Konec studené války přinesl obrovskou úlevu, ale i rozpad bipolárního světa, který přinesl šok z krvavých konfliktů na území bývalé Jugoslávie a bývalého Sovětského svazu. Tato situace vyvolala diskuze o potřebnosti další existence Aliance a o jejím případném směřování do budoucnosti. NATO se rychle měnilo z organizace statické v organizaci dynamickou, která se aktivně chopila role garanta bezpečnosti a míru v Evropě. Tato role si vyžádala jak vedení operací, tak i rozšiřování spolupráce s dalšími zeměmi a organizacemi.

Zkušenosti z operací rychle ukázaly, že vojenské řešení není dostatečné pro úplné vyřešení krizí, a že členské země NATO nemají dostatečné kapacity k řešení krizí bez dalších přispěvatelů. Mezinárodní spolupráce v globálním měřítku se stala jedním ze základních pilířů současné Aliance.

Reforma obranného sektoru společnosti, která probíhá v mnoha zemích, s nimiž NATO spolupracuje, by neměla pominout ani systém přípravy příslušníků ozbrojených sil. Transformace systému vzdělávání a výcviku v partnerských zemích má přispět k míru a bezpečnosti nejen v euroatlantickém regionu, ale i mimo něj. Tyto změny by měly vést jednak k posílení obranných institucí budovaných na demokratickém základě, jednak k posilování kapacit a schopností působit společně v koaličních operacích reagujících na bezpečnostní výzvy současnosti. V ideálním případě by dokonce mohly přispět k vyřešení

některých „zmrazených“ regionálních konfliktů. To vše díky podpoře změny myšlení jak vyučujícího personálu, tak posluchačů kurzů a studentů škol. Důležitým prvním krokem je vůle jednotlivých partnerských zemí požádat o zapojení do programu DEEP a posléze jejich aktivní účast v tomto programu. NATO a PfPC, které hrají v DEEP vedoucí a klíčovou roli chápou, že tyto změny a procesy jsou dlouhodobou záležitostí. Pro země a instituce, které byly zvyklé na jiné přístupy a systémy, představuje DEEP s novinkami, které přináší, často velkou výzvu. Přesto se zájem o DEEP zvyšuje a partnerské země projevují velkou chuť nejen připojit se k programu, ale co nejvíce z něj profitovat. Referenční kurikula se ukázala jako nástroj, který může účinně pomoci s vybudováním nebo nastavením systému kariérového vzdělávání profesionálních vojáků podle západních standardů. Velký důraz je také ze strany NATO a PfPC položen na využití moderních metod výuky založených na aktivním přístupu k procesu učení a používání kritického myšlení. Programy DEEP pro jednotlivé země jsou zásadně postaveny podle potřeb země, která o program požádala a postupují tempem, jaké si ta která země zvolí. Důsledně se drží priorit a oblastí tak, jak si žádající země přeje. Vedlejším aspektem spolupráce v oblasti vzdělávání je posilování důvěry k Alianci a posílení spolupráce a vztahů s ní.

Každá země DEEP projevila postupně zájem o prodloužení programu i jeho rozšíření. Systém kariérového vzdělávání v jednotlivých zemích se zásadním způsobem mění a přibližuje západním standardům. Struktura a obsah kurzů stále více odrážejí spolupráci se západními odborníky i referenční kurikula. Moderní metody výuky, kde centrem pozornosti se stávají studenti a ne vyučující, jsou stále více rozšířeny. Původní zaměření programu pouze na důstojníky (a částečně občanské zaměstnance rezortu obrany) se od roku 2009 pomalu přesouvá i k poddůstojníkům a praporčíkům, jejichž role a úloha v moderních ozbrojených silách se zároveň mění. Původní zaměření DEEP na země PfP již zdaleka nestačí. Každý rok znamená pro DEEP nějaký milník. V současnosti je DEEP poskytován 14 zemím tří kontinentů (Evropa, Asie, Afrika). Těmito zeměmi jsou: Afghánistán, Arménie, Ázerbájdžán, Černá Hora, Gruzie, Chorvatsko, Irák (program je vzhledem k vnitřní situaci země momentálně pozastaven), Kazachstán, Kyrgyzstán, Mauretánie, Moldavsko, Srbsko, Ukrajina a Uzbekistán. Milníkem pro rok 2014 byl fakt, že o program požádala první z členských zemí NATO – Chorvatsko. Informace k DEEP si také vyžádala první země z Latinské Ameriky.

Skutečnost, že úspěšnost a rostoucí důležitost DEEP si uvědomily i hlavy států a vlád členských zemí Aliance můžeme nejlépe ilustrovat na faktu, že je přímo zmíněn v závěrečné deklaraci ze summitu Aliance ve Walesu v září 2014. Článek 81 deklarace doslova říká: „We will continue to build Defense capacity and interoperability through such initiatives as the Defense Education Enhancement Program and the Professional Development Program”.¹⁵

Cílem této práce bylo poukázat na to, jak se Organizace Severoatlantické smlouvy změnila ze statické uzavřené instituce v dynamickou a expandující organizaci, která nabídla nejdříve „ruku ke spolupráci“ zemím ze svého nejbližšího okolí, ale dnes již v různých oblastech společného zájmu spolupracuje se zeměmi celého světa. Jsem přesvědčen, že práce popsala podrobně vývoj Aliance a změny v průběhu její existence s dostatečným zdůrazněním skutečností, že zásadní změny charakteru NATO proběhly po skončení studené války. Dostatečnou ilustrací je jednak nebývalý nárůst počtu členů Aliance v průběhu pouhých deseti let (1999 – 2009) a jednak to, že mezinárodní spolupráce vně Aliance je jedním z pilířů dnešního NATO. Tato změna je nepopiratelná, i když uniká pozornosti veřejnosti, jelikož média prezentují pouze vojenskou angažovanost NATO ve světě.

Dalším cílem práce bylo posoudit, jak se změnila formy a nástroje spolupráce Aliance s partnery, s důrazem na program DEEP, který vznikl teprve před několika lety. Zevrubným zmapováním všech programů spolupráce jsem dostatečně charakterizoval, jak Aliance s partnery spolupracovala od skončení studené války. Zvláštní pozornost jsem věnoval všem aspektům Defense Education Enhancement Program, abych vyzdvihнул jeho odlišný charakter a to, že oblast vzdělávání je velmi netradiční oblast pro spolupráci politicko-vojenské aliance s nečlenskými zeměmi. Pro některé země je to dokonce jediná oblast, ve které s NATO spolupracují.

Podle mého názoru byly cíle práce splněny.

---

¹⁵ Budeme pokračovat v budování obranných kapacit a interoperability cestou takových iniciativ jako je Defense Education Enhancement Program a Program profesionálního rozvoje – vlastní překlad

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. NATO checks Reds and guards the Peace. 5. 4 1959.
<http://www.newspapers.com/newspage/55905203/>.
2. The North Atlantic Treaty. *NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION*. 4. 4 1949. http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm.
3. *Towards a new Transatlantic Bargain*. KAMP, K. H. – VOLKER, K. D. Rome : NATO Defence College, January 2012, NDC Forum Papers Series – The Transatlantic Bargain, Sv. 20, stránky s. 6-10.
4. *Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the NATO*. Brussels : NATO Public Diplomacy Division, 2010. Active Engagement, Modern Defence. stránky 9, 19, 34.
5. *NATO in focus*. Brussels : NATO Public Diplomacy Division, 2013.
6. North Atlantic Treaty Organization. NATO. <http://www.nato.int>.
7. The Brussels Treaty. *NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION*. 17. 3 1948. http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17072.htm.
8. *Canada and the "new NATO"*. DUNNE, Tim. 4, 2012, Canadian Military Journal, Sv. 12, str. 70.
9. The Harmel Report. *NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION*. 14. 12 1967. http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_26700.htm.
10. State, U.S. Department of. Fact Sheet. *Partnership for Peace*. Bureau of Public Affairs, 19. 05 1995. https://www.fas.org/man/nato/offdocs/us_95/dos950519.htm.
11. ENCYKLOPAEDIA BRITANNICA. *NATO*
<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/418982/North-Atlantic-Treaty-Organization-NATO/218592/NATO-in-the-post-Cold-War-era#ref734955>.
12. *A Special Relationship: U.S. and NATO Engagement with the Partnership for Peace to Build Partner Capacity Through Education*. KEAGLE, James M. 4, Garmisch-Partenkirchen : PfP Consortium of Defence Academies and Security Studies Institutes, 2012, Connections, The Quarterly Journal, Sv. XI. ISSN 1812-1098.
13. *NATO's Mediterranean Dialogue: an Assessment*. Yannis A. STIVACHTIS, , Benjamin JONES. Athens : Research Institute for European and American Studies, 2009, Sv. Research Paper No. 137.
14. GARAMONE, Jim. NATO Official Discusses Southern Flank, Mediterranean Dialogue. *DoD News*. 17. November 2014.
<http://www.defense.gov/news/newsarticle.aspx?id=123658>.
15. *What future for NATO's Istanbul Cooperation Initiative?* . RAZOUX, Pierre. No. 55, Rome : NATO Defence College, Research Division, 2010. ISSN 2076 - 0949.
16. Division, NATO Public Diplomacy. NATO. *NATO Backgrounders*. 2013.
<http://www.nato.int/a-z>.
17. Ministers, NATO Foreign. NATO. *Statement by NATO Foreign Ministers*. 01. 04 2014. <http://www.nato.int/nrc-website/en/articles/20140327-announcement/index.html>.
18. Margarete KLEIN, Markus KAIM. Bulletin of the Atomic Scientists. *NATO - Russia relations after the Newport Summit*. 02. 10 2014. <http://thebulletin.org/nato-russia-relations-after-newport-summit7669>.

19. NUC. NATO News. *Joint Statement of the NATO-Ukraine Commission*. 04. 09 2014. http://www.nato.int/cps/en/natohq/news_112695.htm.
20. Ministers, NUC - Foreign. GOV.UK. *Joint Statement of the NATO-Ukraine Commission*. 02. 12 2014. <https://www.gov.uk/government/world-location-news/joint-statement-of-the-nato-ukraine-commission>.
21. NATO. NATO. *Backgrounder - Deepening relations with Georgia* .2013. <http://www.nato.int/a-z>.
22. *Education for Reform: New Students, New Methods, New Assessments*. BARRET, Jim. 4, Garmisch-Partenkirchen : PFP Consortium of Defence Academies and Security Studies Institutes, 2012, Connections, The Quarterly Journal, Sv. XI. ISSN 1812-1098.
23. *Defense Education Enhancement Program: The Consortium Perspective*. BERRY, John. 4, Garmisch-Partenkirchen : PFP Consortium of Defence Academies and Security Studies Institutes, 2012, Connections, The Quarterly Journal, Sv. XI.
24. General, NATO Secretary. *Implementing the PAP-DIB: the Education & Training for Defence Reform Initiative - Guidelines for Development*. Brussels : NATO HQ, 24. 02 2006. EAPC(C)D(2006)0011.
25. Luděk KOLESA, John KANE, Jim BARRET. *Defense Education Enhancement Program*. [PowerPoint presentation] Garmisch-Partenkirchen : autor neznámý, 2014.
26. autorů, Kolektiv. *Partnership Action Plan on Defence Institution Building Reference Curriculum*. Brussels : NATO , 2008.
27. *Defense Education Enhancement Program: The NATO Functional Clearing-House on Defense Education*. Jean d'ANDURAIN, Alan G. STOLBERG. 4, Garmisch-Partenkirchen : PFP Consortium of Defence Academies and Security Studies Institutes, 2012, Connections, The Quarterly Journal, Sv. XI. ISSN 1812-1098.

SEZNAM ZKRATEK

ANP	Annual National Program (Národní roční program)
CDA	Canadian Defense Academy (Kanadská akademie obrany)
CEP	Civil Emergency Planning (Civilní nouzové plánování)
DEEP	Defense Education Enhancement Program
EAPC	Euro-Atlantic Partnership Council (Euroatlantická rada partnerství)
EDWG	Education Development Working Group
EU	Evropská unie
FYROM	Former Yugoslav Republic of Macedonia (Makedonie)
GCC	Gulf Cooperation Council (Rada pro spolupráci v Perském zálivu)
ICI	Istanbul Cooperation Initiative (Istanbulská iniciativa pro spolupráci)
IPAP	Individual Partnership Action Plan (Akční plán individuálního partnerství)
IPCP	Individual Partnership and Cooperation Program (Program individuálního partnerství a spolupráce)
IPP	Individual Partnership Program (Program individuálního partnerství)
IS	International Staff (Mezinárodní štáb NATO)
ISAF	International Security Assistance Force
KBSE	Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě
KFOR	Kosovo Force
MAP	Membership Action Plan (Akční plán členství)
MCG	Mediterranean Cooperation Group (Středomořská skupina spolupráce)
MD	Mediterranean Dialogue (Středomořský dialog)
NAC	North Atlantic Council (Severoatlantická rada)
NACC	North Atlantic Cooperation Council (Severoatlantická rada pro spolupráci)
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Organizace Severoatlantické smlouvy)
NATO HQ	Velitelství NATO v Bruselu
NCOs	Non-Commissioned Officers (poddůstojníci a praporčíci)
NCO PME RC	Non-Commissioned Officer Professional Military Education Reference Curriculum
NGC	NATO – Georgia Commission (Komise NATO – Gruzie)

NRC	NATO – Russia Council (Rada NATO – Rusko)
NRF	NATO Response Force
NTCI	NATO Training Cooperation Initiative (Iniciativa NATO pro spolupráci ve výcviku)
NUC	NATO – Ukraine Commission (Komise NATO – Ukrajina)
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OSN	Organizace spojených národů
PAP-DIB	Partnership Action Plan on Defense Institution Building
PASP	Political Affairs and Security Policy Division
PfP	Partnership for Peace (Partnerství pro mír)
PfPC	Partnership for Peace Consortium on Defense Academies and Security Studies Institutes (Konsorciium Partnerství pro mír)
PJC	Permanent Joint Council (Stálá společná rada)
PPC	Political and Partnership Committee (Výbor pro politiku a partnerství)
SACEUR	Supreme Allied Commander Europe (Vrchní spojenecký velitel pro Evropu)
SAE	Spojené arabské emiráty
SHAPE	Supreme Headquarters Allied Powers Europe (Vrchní velitelství spojeneckých sil v Evropě)
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
USA	United States of America (Spojené státy americké)
UNEF	United Nations Emergency Force

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Luděk Kolesa

Obor: 6208R020 - Bezpečnostní studia (Bc. BS Voš)

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Defense Education Enhancement Program jako nástroj spolupráce Organizace Severoatlantické smlouvy s partnerskými zeměmi

Rok: 2015

Počet stran textu bez příloh: 46

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 0

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 13

Počet internetových zdrojů: 14

Počet ostatních zdrojů: 0

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Víšek